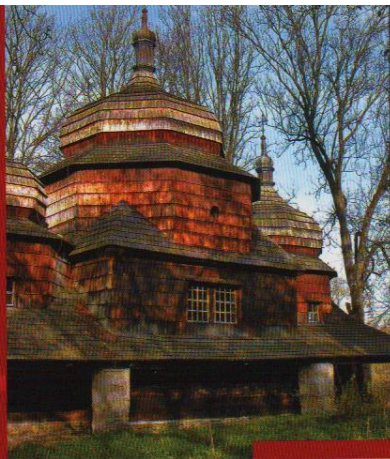

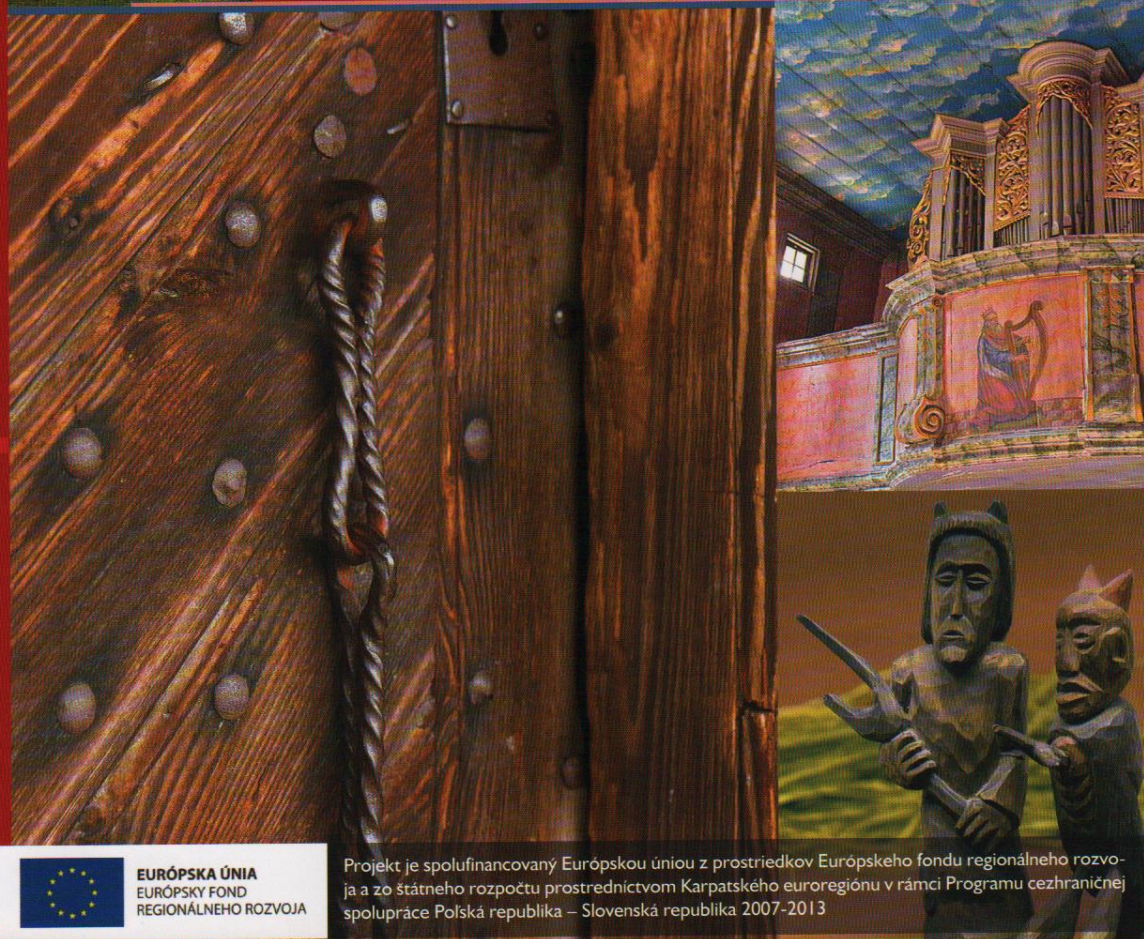
Podkarpatské vojvodstvo

Prešovský kraj

Podkarpatensko

Zakliate v dreve

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Karpatského euroregiónu v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika – Slovenská republika 2007-2013

Na počiatku bol les...

Je také miesto v Európe, kde susediace regióny dvoch štátov tvoria výnimočný kultúrny priestor – jediný svojho druhu v celej Európskej únii. Je to región pohraničia Poľska a Slovenska zahrňujúci Podkarpatské vojvodstvo (juhovýchodný kút Poľska) a Prešovský kraj (severovýchodná časť Slovenska).

To, čo robí tento región výnimočným, je bohatstvo a rôznorodosť pamiatok sakrálnej a svetskej drevenej architektúry zachovanej na nevelkom priestore, kedysi etnicky veľmi zmiešanom. Medzi najzaujímavejšie pamiatky patria gréckokatolícke a pravoslávne cerkvy a rímskokatolícke a evanjelické kostoly, ako aj rôzne objekty tradičnej ľudovej architektúry v obciach alebo prezentované v skanzenoch.

Predtým, ako sa objavili prvé drevené chrámy a domy, tu bol počas tisícov rokov len les – veľký karpatský prales. Postupne sa les začal s človekom deliť o svoj najväčší poklad – drevo, ktoré sa súčasne stalo základným stavebným materiálom, ako aj materiálom na každodenné použitie – počnúc vyhrievaním domov a končiac výrobou náradia a predmetov pre každodenné použitie.

Dnes sa môžeme nadchýnať krásou zakliatou v dreve nielen v historických kostolíkoch, ktoré sú svedectvom majstrovstva dávnych tesárov, ale tiež pri prehliadke diel sochárov a remeselníkov, ktorí dokážu vykúzlif z dreva naozajstné divy.

Drevo je materiálom často využívaným v drevospracujúcom priemysle. Ako vypočítali odborníci, tento človeku najviac dostupný materiál má dnes cca 30 000 spôsobov použitia. Veľa z nich, zachovaných v prírode, architektúre a ľudovom umení Podkarpatského vojvodstva a Prešovského kraja, možno obdivovať na potulkách po regionálnych turistických chodníkoch, takých ako „Cesta drevenej architektúry“ (na poľskej strane), „Karpatská drevená cesta“ (prechádzajúca poľsko-slovenským pohraničím), cezhraničné cyklistické trasy „Beskydské múzeá“ a „Zelený bicykel“, „Vínna cesta“, nadväzujúca na tradície obchodu s vínom na území Poľska, Slovenska a Maďarska, či Cesta rodovými sídlami Lubomírskych.

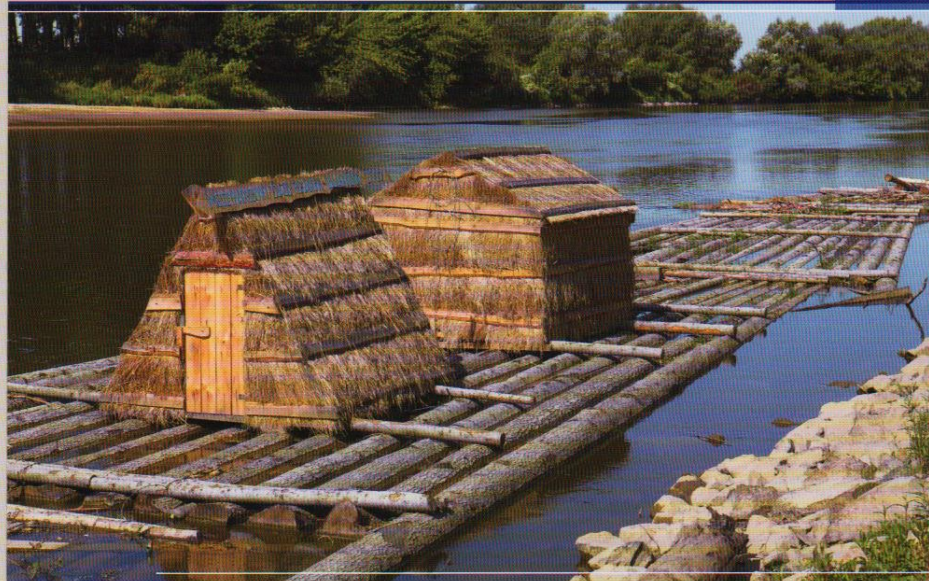
Ale poľsko-slovenské pohraničie, to nie sú iba unikátne pamiatky alebo zaujímavá kultúra a tradície, ale aj neopakovateľná prírodná scenéria, dokonalá regionálna kuchyňa a pohostinní domáci ľudia. Presvedčte sa sami.

Nech sa páči!

Tarnobrzeg Nisko

a okolice

Ulanów

Płtami po rieke San

Płtami na rieke San boli niekedy neodmysliteľnou súčasťou ulanovskej scenérie. Viac ako dve storočia (17.-19. stor.) bolo toto malé mestečko najväčším pľtiarskym centrom v Poľsku, s vlastným prístavom a lodiar-skymi dielňami. Odtiaľto sa splavovali do Gdańska okrem iného veľké duby, sosny a jedle vyrubované v lesoch Sandomierskeho pralesu.

Postupom času železnica vytlačila riečny transport, no v 90. rokoch minulého storočia sa ulanovské pľte znovu objavili na Sane. Z času na čas plávajú tiež – ako v dávnych časoch – smerom na Gdańsk, no nie kvôli zárobku, ale pre udržiavanie pľtiarskych tradícií.

Ulanów si čiastočne zachoval pľtiarsky charakter. Potvrdzujú to napríklad drevené domy pľtiarov z 19. stor. na námestí, ale tiež dva drevené kostoly z 18. stor.: kostol zasvätený sv. Jánovi Krstiteľovi a sv. Barbare, s polychrómiou vytvorenou umelcom z Gdańska a privezenou na pľtiach a Kostol Sv. Trojice, vybudovaný z darov pľtiarov, a preto nazývaný „pľtiarsky”.

Kolbuszowa

Atmosféra dávnej dediny

Etnografický park – Múzeum ľudovej kultúry v Kolbuszowej je jedným z najviac navštevovaných skanzenov vo vojvodstve. Vďaka zhromaždeným historickým objektom a exponátom je možné vidieť ako v minulosti vyzeral život Lasowiakov a Rzeszowiakov – dvoch etnografických skupín kedysi obývajúcich okolité územia.

Historická dedina je tu zrekonštruovaná výnimočne realisticky. Príbytky, pokryté slamenou strechou, vahadlová studňa, veterné mlyny, včelín a úle, vodný mlyn, dedinská škola, hostinec – to sú len niektoré z približne 40 historických drevených objektov nachádzajúcich sa v skanzene. V predzáhradkách kvitnú kvety, na malých poličkách rastie obilie, v ohradách sa pasú kozy... Čas sa tu zastavil.

V skanzene sa uskutočňuje veľa pravidelných folklórnych podujatí, napr. jarmoky ľudového umenia, vystúpenia obradných skupín, prezentácie gazdovských a remeselných prác. Vtedy je možné spoznať chuť mnohých regionálnych jedál.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Zaklików** – Kostol sv. Anny (1580).
- 2 **Stalowa Wola** – Kostol sv. Floriána (1802).
- 3 **Ulanów** – Kostol sv. Jána Krstiteľa a sv. Barbory (1643) a Kostol sv. Trojice (asi 1690, čiastočne zničený v dôsledku požiaru v roku 2002, zrekonštruovaný v roku 2005).
- 4 **Krzyszów** – Kostol Narodenia Najsvätejšej Panny Márie (1727-1728).
- 5 **Poręby Dymarskie** – Kostol sv. Stanislava a Vojtecha (1656-1660).
- 6 **Cmolas** – Kostol Premenenia Pána (1674).
- 7 **Kolbuszowa** – Etnografický park – Múzeum ľudovej kultúry.
- 8 **Gawłuszowice** – Kostol sv. Vojtecha (1677).

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Regionálne múzeum v Stalowej Woli. Medzi zbierkami Etnografickej časti – početné pamiatky ľudovej kultúry, napr. archaické hospodárske náradie vyrobené z dreva a hudobné nástroje.

www.muzeum.stalowawola.pl

Pltiarske splavy galarmi – Ulanów. Splavy na galaroch (plytkých drevených lodiach) dolinou Dolného Sanu. Trasy s rôznou dĺžkou (máj-november).

www.flisacy.ovh.org

Centrum košíkárstva v Rudniku nad Sanom a prútené predmety v pleníri v centre mesta. www.mokrudnik.pl

Zámok v Baranowe Sandomierskom – tzv. „Malý Wawel”, vybudovaný v rokoch 1591-1606. Obklopený rozľahlým parkom so záhradnými terasami a fontánami. www.baranow.com.pl

Ľudové umenie

Rezbárstvo je jednou z najpopulárnejších foriem ľudovej tvorivosti na tomto území. V Toporowe tvorí svoje diela Czesław Stypa a v Ostrowoch Baranowských – Krzysztof Magda. V Mielci pôsobí Spolok tvorcov kultúry drevorezby J. Stanisławského prezentujúci napr. drevorezby mieleckých autorov.

Iný rozmer dreva

Nábytok bol niekedy kolbuszowskou špecialitou. Intarzované skrine, stolíky či nábytok vôbec, bol kupovaný najčastejšie do meštianskych salónov a zemianskych kúrií. V súčasnosti tu pôsobí veľa výrobcov nábytku – aj keď rôzneho.

Zaujímavé výrobky sú tiež dielom firmy „Beka” zo Stalowej Wole, špecializujúcej sa vo výrobe sudov napr. na víno, uhorky a kapustu. Firma vyrába tiež najrôznejšie predmety z dreva.

Vybrané ubytovanie

Hotel* Zamkowy** Zamkowa 20, Baranów Sandomierski

Hotel* Kameleon** Warszawska 2a, Tarnobrzeg

Hotel Karolina** Kochanowskiego 5, Tarnobrzeg

Hotel Galicja Podlądzie, Ulanów

Hotel* Polski** Biernackiego 12, Mielec

Hotel* Stal** Komisji Edukacji Narodowej 4, Stalowa Wola

Regionálna kuchyňa a nielen to

Karczma Jorgula (Krčma Jorgula) Bieszczadzka, Nowa Dęba

Špecialitou krčmy postavenej na mohutných jedľových fošniach sú jedlá staropolskej regionálnej kuchyne, v tom jedlá z „Kuchyne poľských sedliakov”, a tiež pochúťky zo stola „Jaśnie Pana (Pána Veľkomožného)”.

www.karczmajorgula.pl

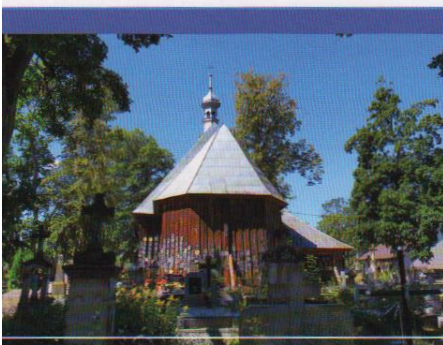
Turisticko-informačné centrá

Stalowa Wola – Turisticko-informačné centrum

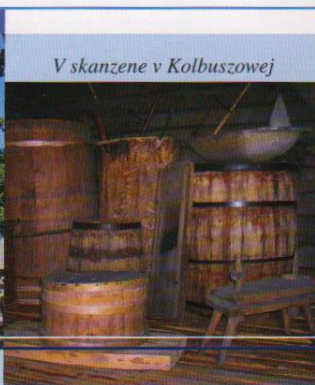
Regionálneho múzea

Sandomierska 1, tel. + 48 15 544 85 56

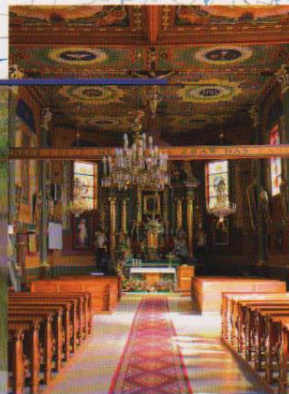
www.muzeum.stalowawola.pl

Kostol v Zaklikowe

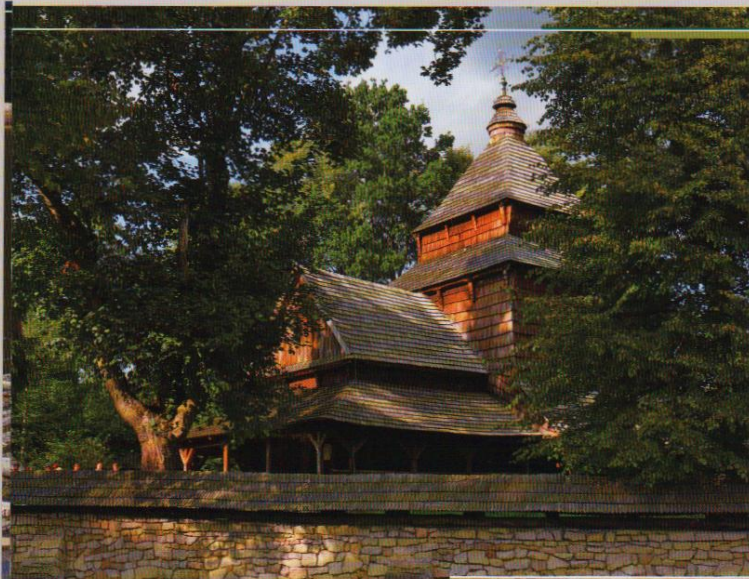

V Rudniku pri Sane

Interiér kostola v Gawłuszowiciach

Lubaczów a okolie

Radruż

Svätýňa z jedlí a dubov

Gréckokatolícka Cerkva sv. Paraskievy v Radruži, situovaná na kopci, tvoriaca spolu so zvonnicou, kostnicou a murovanou ohradou cirkevnú stavbu obranného typu, je jednou z najstarších drevených cerkiev v Poľsku. Bola postavená okolo roku 1580 z dokonalo pripraveného jedľového a dubového dreva. Svätýňa je trojdielnou cerkvou s babincom, loďou a sanktuáriom v jednej osi. Obkolesuje ju široké vysunuté podstrešie. Vo vnútri sa zachovala cenná polychrómia z roku 1648, ale väčšina pôvodného vybavenia cerkvy sa v súčasnosti nachádza v múzeách v Lubaczowe, Lvove a Ľańcúte.

Pri svätýni sa nachádzajú dva menšie cintoríny s pamiatkovými brúšnienskymi náhrobkami. Najcennejšou pamiatkou je však náhrobný kameň M. Dubniewiczovej z roku 1682, ženy miestneho richtára a – podľa legendy – tatárskej zajatkyne, ktorej sa po dlhých rokoch zajatia podarilo vrátiť do Radruža. Z vďačnosti za záchranu obnovila cerkvu a po rokoch pri nej bola pochovaná.

Lubaczów

V sedliackej izbe

Sväté obrazy nad posteľou zakrytou perinami a vankúšmi rôznej veľkosti, drevená kolíska a vretená, misky a maselnice z dreva – to sú len niektoré z exponátov, ktoré môžete vidieť v zrekonštruovanej sedliackej izbe v Múzeu pohraničia (Muzeum Kresów) v Lubaczowe. Tunaj má v skutočnosti lubaczowska dedina z prelomu XIX. a XX. storočia svoje miesto. Vďaka bohatej expozícii si možno pofahky predstaviť, ako obyvatelia obce tohto poľsko-ukrajinského pohraničia trávilí všedné a sviatočné dni, a akým remeslám sa venovali. Medzi zaujímavé exponáty patria o.i. debnárské, stolárske, rezbárske, tesárske, šindliarske náradie a výrobky. Ale nie iba práca a všetko, čo je s ňou spojené, ovplyvňovalo život dávnej dediny. Veľmi dôležité miesto v ňom malo tiež ľudové umenie. Miestni autori, využívajúc bohatstvo okolitej prírody, vyrábali svoje diela z dreva, lyka či kôry. V súčasnosti tvorí kolekcia ľudového umenia podstatnú časť zbierok lubaczovského múzea.

www.muzeumkresow.eu

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Kowalówka** – gréckokatolícka Cerkva Narodenia Najsvätejšej Bohorodičky (2 pol. XVIII. stor.). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 2 **Gorajec** – gréckokatolícka Cerkva Najsvätejšej Panny Márie (1586). V súčasnosti rímskokatolícka kaplnka.
- 3 **Chotylub** – gréckokatolícka Cerkva Pokrov Najsvätejšej Bohorodičky (1888).
- 4 **Nowe Brusno** – gréckokatolícka Cerkva sv. Paraskievy (1713).
- 5 **Lówcza** – gréckokatolícka Cerkva sv. Paraskievy (1808). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 6 **Wola Wielka** – gréckokatolícka Cerkva Ochrany Najsvätejšej Panny Márie (1755).
- 7 **Radruż** – gréckokatolícka Cerkva sv. Paraskievy (asi 1580 r.).
- 8 **Opaka** – zvonica – brána (1898).
- 9 **Szczutków** – gréckokatolícka Cerkva sv. Demetera mučeníka (1904). V súčasnosti rímskokatolícka kaplnka.
- 10 **Łukawiec** – gréckokatolícka Cerkva sv. Demetera mučeníka (1701) a rímskokatolícky Kostol Zjavenia Pána (1754).
- 11 **Wielkie Oczy** – gréckokatolícka Cerkva sv. Mikuláša (1925).
- 12 **Borchów** – gréckokatolícka Cerkva Neпоškvrneného počatia Najsvätejšej Panny Márie (1781). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 13 **Stare Oleszyce** – gréckokatolícka Cerkva Ochrany Najsvätejšej Panny Márie (1787). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 14 **Moszczanica** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1719).
- 15 **Cewków** – gréckokatolícka Cerkva sv. Demetera (1840).
- 16 **Rudka** – gréckokatolícka Cerkva Zosnutia Bohorodičky (1693).

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Zámok Łosiów v Naroli vybudovaný v 2. pol. XVIII. stor. V minulosti ho obklopovala tzv. talianska záhrada s tromi úrovňami. Tvorili ju o.i. dlhé rady líp, ale aj aleja z gaštanov a hrabový špalier.

Pamätník prírody „Päť sosien“ v Skoline pri Wólke Żmijowskiej – sosna vysoká 30 m, s obvodom pňa 460 cm s piatimi charakteristickými vetvami. Jej vek sa odhaduje na cca 300 rokov. Pri strome – drevená kaplnka. Podľa miestnych informácií sa tu v XVIII. stor. zjavila defom Matka Božia.

Zámko – parkový komplex v Sieniawie – jedno zo starých haličských centier politického a kultúrneho života. Práve tu založila Izabela Czartoryská slávne Ogrody Sieniawskie (Sieniawské záhrady).

Ludové umenie

Udržiavanie domácich tradícií a miestnych zvykov je jedným z cieľov činnosti Galérie ľudového umenia v Lubaczowe. Galéria úzko spolupracuje so Spolkom ľudových umelcov zeme lubaczowskej. Veľa umelcov, ktorých spája tento spoločenstvo prezentuje v galérii svoje originálne práce.

Iný rozmer dreva

Od počiatku dejín bolo drevo materiálom používaným o.i na výstavbu domov a zariadenia ich interiérov. Tak je tomu dodnes. V regióne pôsobí veľa firiem vyrábajúcich všetko, čo je pre dom dôležité: drevené okná, dvere, podlahy, schody. V Plazowe pri Lubaczowe pôsobí napr. rodinná firma „Schody ROMA“ (v stolárskej branži už štyri pokolenia), ktorá sa špecializuje v projektovaní a výrobe schodov z rôznych druhov dreva.

Vybrané ubytovanie

Palác Sieniawa Kościuszki 32, Sieniawa

Hotel-Reštaurácia „U Dina“** Kraszewskiego 3, Lubaczów

Penzión Hetman Przyjaźni 6, Horyniec Zdrój

Zajazd U Flisa (Motel u Flisa) Legionów 2, Horyniec Zdrój

Turisticko-informačné centrá

Horyniec Zdrój – Turisticko-informačné centrum

Gminné kultúrne stredisko

Jana III Sobieskiego 4, tel. +48 16 631 31 05

Cerkva v Łukawci

Cerkva v Gorajci

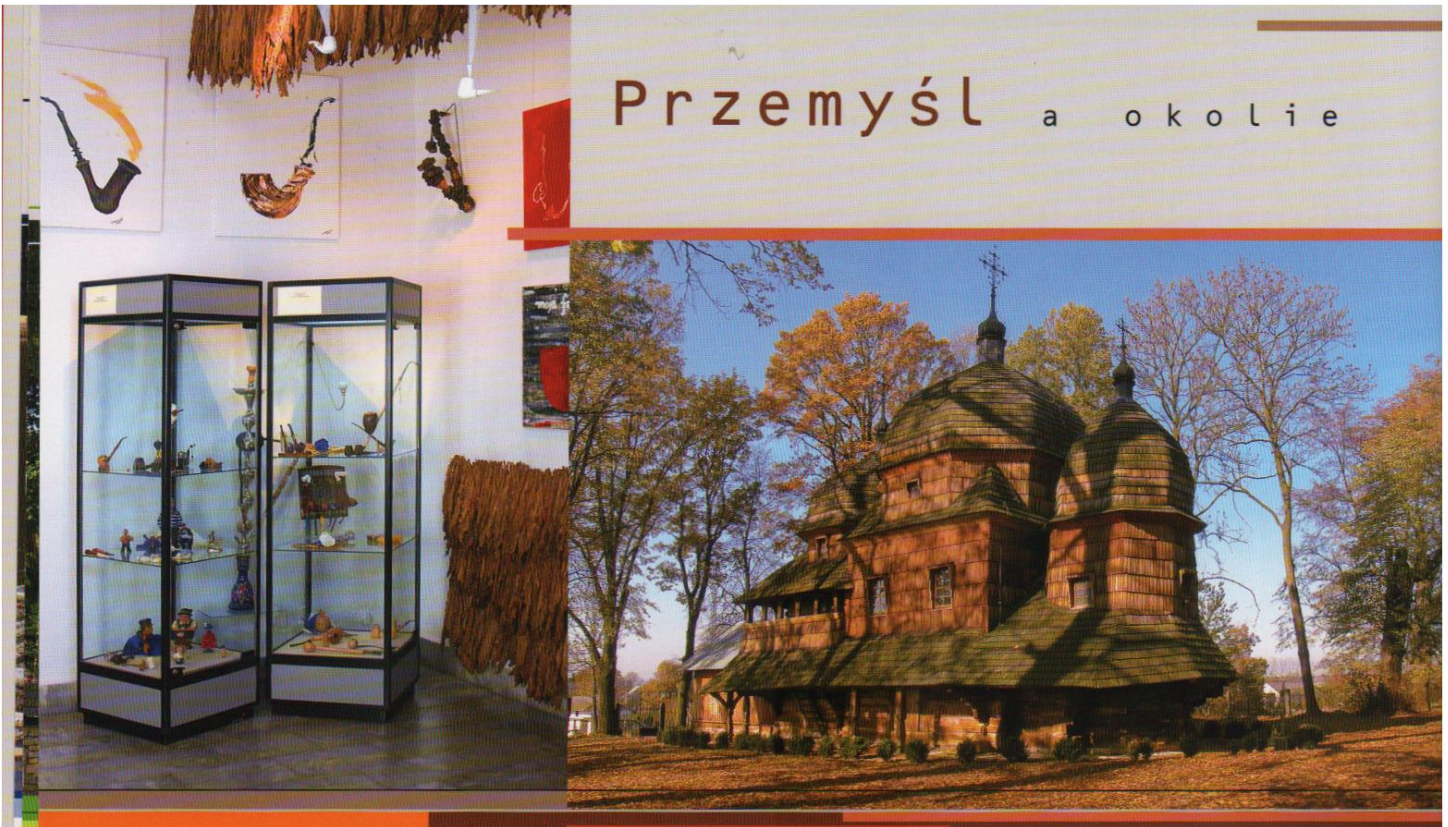

Fragment expozície v Múzeu pohraničia

Zámok v Naroli

Przemysł a okolie

Przemysł

V kráľovstve fajky

Žiadne mesto v Poľsku nemá takú bohatú tradíciu fajok ako Przemysł. Práve tu pracoval v minulosti slávny remeselník Ludwik Walat. Drevené fajky vyrobené v jeho dielni (tzv. „walatówki“) boli chýrne v Poľsku aj v zahraničí vďaka ideálnemu zapasovaniu hlavičky do náustku. Nie je preto ničím zvláštnym, že práve v Przemysli majú v súčasnosti fajky – spolu so zvonmi, vďaka ktorým je mesto tiež slávne – svoje vlastné múzeum.

Kolekciu múzea tvoria rovnako historické fajky, ako aj moderné. Veľa z nich je vyrobených z hruškového, višňového, čerešňového dreva, ale tiež – z cennejšieho a kvalitatívne lepšieho – koreňa vresovca. Z pohľadu vzorov obsahuje expozícia rovnako bohato zdobené fajky, ako aj fajky s nezvyčajne jednoduchou formou.

Unikátnym exponátom je ruská drevená fajka z 19. storočia vyrobená z kaukazského orecha v tvare konskej hlavy a česká fajka, ozdobená humornou scénkou – najväčšia fajka v zbierke múzea.

<http://muzeum.przemysl.pl/wieza>

Chotyniec

Perla z dreva

Gréckokatolícka Cerkva Narodenia Presvätej Bohorodičky v Chotyńci je jednou z najkrajších v Poľsku. Výnimočnosť tejto nevelkej svätyne potvrdzuje fakt, že je kandidátom – spolu s niekoľkými ďalšími podkarpat-skými objektmi – na zápis do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.

Datovaná do roku 1615 (architektonické analýzy poukazujú na rok 1600) sa charakterizuje veľmi originálnou konštrukciou. Obkolesuje ju vysunuté podstrešie. V interiéri – výborne zachovalá polychrómia z roku 1735 a 1772 spolu s veľkou maľbou predstavujúcou Posledný súd. Uchváti aj päťradový bohato zdobený ikonostas, pravdepodobne z roku 1671, a vzácne ikony: ikona Matky Božej, považovaná za zázračnú, a ikona sv. Mikuláša.

Drevená zvonica (XVII. stor.), stojaca vedľa cerkvy, nie je chotyńickou pamiatkou. V roku 1993 tu bola prenesená z obce Torka a postavená na mieste pôvodnej, zničenej počas 1. svetovej vojny.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Miękisz Stary** – gréckokatolícka Cerkva Pokrov Presvätej Bohorodičky (XIX. stor.).
- 2 **Mlyny** – gréckokatolícka Cerkva Pokrov Presvätej Bohorodičky (XVIII. stor.).
- 3 **Chotyniec** – gréckokatolícka Cerkva Narodenia Najsvätejšej Bohorodičky (1615).
- 4 **Stubienko** – gréckokatolícka Cerkva Narodenia Bohorodičky (1849).
- 5 **Zadąbrowie** – gréckokatolícka Cerkva Zosnutia Bohorodičky (1660).
- 6 **Leszno** – gréckokatolícka Cerkva sv. Bazila Veľkého (1737). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 7 **Medyka** – Kostol svätých Petra a Pavla (1607).
- 8 **Pratkowce** – drevená zvonica (XVIII. stor.).
- 9 **Kruhel Wielki** – gréckokatolícka Cerkva Nanebovzatia Pána (spred r. 1630).
- 10 **Kormanice** – gréckokatolícka Cerkva Soboru Bohorodičky (1922-1923). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 11 **Młodowice** – gréckokatolícka Cerkva Zmŕtvychvstania Pána a Nepoškvrneného počatia Panny Márie (1923). V súčasnosti pravoslávny kostol.
- 12 **Kalwaria Paclawska** – pamiatkový objekt (XIX-XX. stor.).

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Katedrála sv. Jána Krstiteľa v Przemysli s neskorogotickou prekrásnou plastikou Matky Božej.

Fortifikácia Twierdzy Przemyskiej (Przemyskej pevnosti), tvoriaca jednu z najcennejších architektonických pamiatok obrannej architektúry v Európe.

www.przemysl.pl/turystyka

Arborétum v Bolestraszyciach – jedna z najkrajších botanických záhrad v Poľsku. www.bolestraszyce.com

Zámok v Krasieczne, zvaný „perlou poľskej renesancie“, so slávnou sgrafitovou výzdobou a 9-hektárovým parkom. www.krasieczyn.com.pl

Kláštor a kostol františkánov v Kalwarii Paclawskiej (Paclavská kalvária) so záračným obrazom Matky Božej. www.kalwariapaclawska.pl

Umenie

Przemysl, mesto poľsko-ukrajinského kultúrneho pohraničia je miestom, kde vznikajú nezvyčajné ikony. Svoje ateliéry tu majú napr. Małgorzata Dawidiuk, autorka ikon a ikonostasov, ale aj polychrómie. Jej práce sú ozdobou nielen svätýň, ale aj mnohých umeleckých zbierok v Poľsku aj v zahraničí. Zaujímavé moderné ikony sú dielom Zofii Bator. Tieto ikony sú písané ...pastelkami. Obe umelkyne sú spojené so Spolkom milovníkov sakrálneho umenia v Przemysli.

Vybrané ubytovanie

Hotel* Gloria** Wilczańska 4, Przemysl

Hotel* Marko** Lwowska 40, Przemysl

Hotel* Albatros** Ofiar Katynia 26, Przemysl

Hotel* Gromada** Wybrzeże J. Pilsudskiego 4, Przemysl

Hotel Pod Białym Orłem** Sanocka 13, Przemysl

Hotel* Zamkowy** Krasieczyn 179

Regionálna kuchyňa a nielen to

Przemyska Karczma (Przemyská krčma)

Mnisza 3, Przemysl. Špeciality krčmy,

napr. jedlá staropoľskej kuchyne,

v tom jedlá z hovädzieho a bravčového.

www.karczma-pl.com/przemyska

Karczma „U Marty“ (Krčma „u Marty“)

Krasieczyn 127. V jedálnom lístku napr.

„Placky na krasieczynský spôsob“.

www.karczma-krasieczyn.pl

Turisticko-informačné centrá

Przemysl – Informačné centrum PTTK

(Poľský turistický zväz)

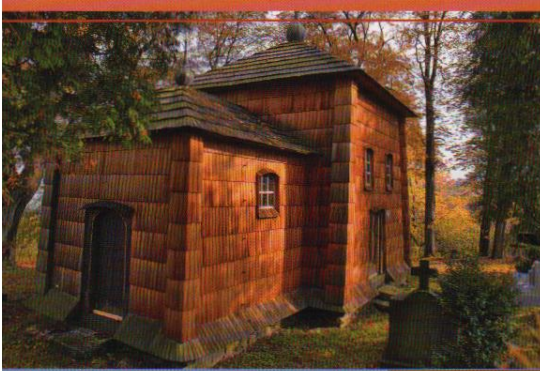
Grodzka 1, tel. +48 16 675 21 63

Bircza – Kancelária turistických informácií

tel. +48 16 672 50 20

Przemyské fajky

Cerkva – Kruhel Wielki

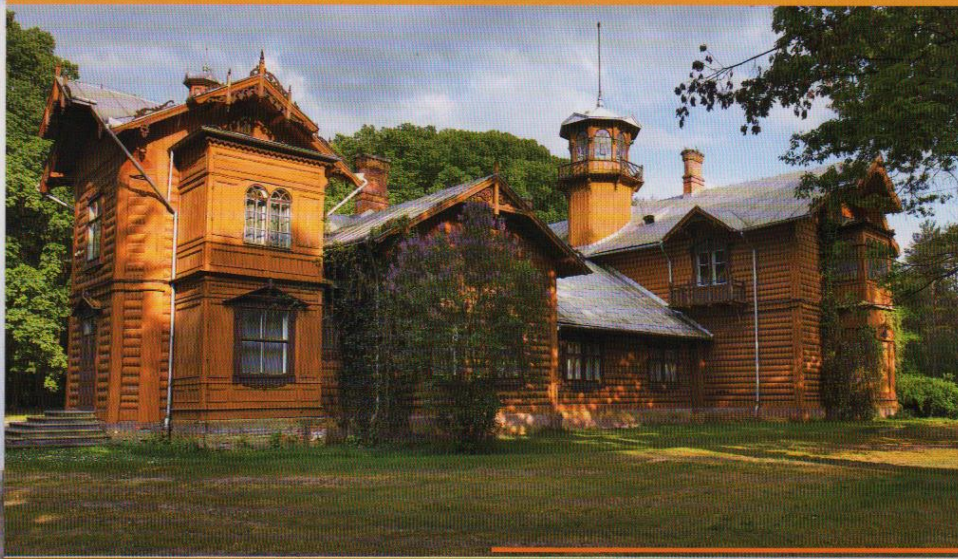

Interiér cirkvi v Chotynici

V krasieczynskom zámku

Jarostaw Rzeszów a okolie

Julin

Lovu zdar!

Smrekovcový poľovnícky zámček v Juline bol vybudovaný v roku 1872 z iniciatívy ľančuckého ordinára Alfreda Potockého. Bol postavený vo vtedajšom módnom tyrolsko-švajčiarskom štýle v julińských lesoch, kde sa pred niekoľkými storočiami rozprestieral Sandomiersky prales. K zámčoku vedie viac ako 100-ročná aleja, ktorú tvorí skoro 200 poľských a európskych smrekovcov opadavých.

Zámček plnil niekedy úlohu letnej rezidencie Potockých. Pred 1. svetovou vojnou sa každoročne v auguste organizovali v Juline slávne poľovačky „par force“ (kónské, s psími svorkami), na ktoré Potockí pozývali mnoho významných hostí. Juliusz Kossak dokonca zvečnil jednu z nich na svojom obraze.

Počas vojny bol zámček zdevastovaný, ale už na začiatku 20. rokov minulého storočia sa podarilo prinavrátiť mu zašlú slávu. Dnes však opäť čaká na lepšie časy.

Poľovnícky zámček spolu s objektom pre služobníctvo (správcu), objektom kuchyne a ľadovne, tvorili súčasť julińského zámkového komplexu. www.julin.pl

Leżajsk

Bohato zdobené zvuky

Uchvátia každého, kto prekróčí prah tunajšej baziliky Zvestovania Presvätej Panny Márie – svojou monumentálnosťou, majstrovskou prácou a nezvyčajnými akustickými kvalitami. Leżajské organy – vo svetovom meradle unikátny nástroj a umelecké rezbárske dielo v jednom.

Organ tvoria veľké hlavné registre z XVII. storočia a dva menšie bočné. Spojené sú spolu do jedného organového celku, ktorého píšťaly boli vyrobené rovnako z kovu, dreva aj bambusu. Celý nástroj je charakteristický zriedkavým barokovým zvukom. Je vybavený ďalšími zvukovými efektmi, napr. hlasom kukučky či štebotom lesného vtáctva.

Po dekoračnej stránke uchvátí bohatstvo majstrovsky zhotovenej rezbárskej výzdoby, ktorou neznámi rehoľníci vyzdobili celý nástroj.

Organový prospekt zapĺňa celú jednu stenu baziliky. Samotný organ je 15 m vysoký a 7,5 m široký.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Julin** – poľovnícky zámček (1872-1880).
- 2 **Kosina** – Kostol sv. Šebastiána (1737).
- 3 **Nowosielce** – Kostol sv. Márie Magdalény (1595).
- 4 **Chlopice** – Kostol Nanebovzatia Najsvätejšej Panny Márie (XVIII. stor.).
- 5 **Tyniowice** – gréckokatolícka Cerkva sv. Demetera (1709).
- 6 **Pruchnik** – komplex malomestskej zástavby (XVIII-XIX. stor.).
- 7 **Bachórzec** – Kostol sv. Kataríny (1760-1762).
- 8 **Siennów** – Kostol Všetkých svätých (1676).
- 9 **Krzeczowice** – gréckokatolícka Cerkva sv. Mikuláša (XVIII. stor.).
V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 10 **Markowa** – Skanzen-múzeum obce Markowa s gazdovským dvorom, ktorý je príkladom unikátneho podstávkového staviteľstva.
www.markowa.art.pl
- 11 **Sonina** – Kostol sv. Jána Krstiteľa (pol. XVII. stor.).
- 12 **Krzemienica** – Kostol sv. Jakuba Staršieho (1750-1754).

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Bazilika Matky Božej Bolesnej v Jaroslavi s chýrnou gotickou pietou na hlavnom oltári.

Múzeum-Zámok v Łańcute – jedna z najkrajších aristokratických rezidencií v Poľsku. V bohatých muzeálnych zbierkach – napr. nezvyčajná kolekcia ikon prezentovaná v špeciálnej Expozícii sakrálneho umenia.
www.zamek-lancut.pl

Madona s Dieťaťom Wita Stwosza v kostole v Stobiernej neďaleko Rzeszowa. Jediné dielo Wita Stwosza tohto typu v Poľsku. Plastika datovaná na rok 1495, ale niektoré jej časti (v tom hlava Madony) boli dotvorené na konci XIX. stor.

Etnografické múzeum v Rzeszowe. V zbierkach o.i. veľká kolekcia ľudového rezbárstva a výrobkov tradičných umeleckých ľudových remesiel.
www.muzeum.rzeszow.pl

Ludové umenie

Drevené koníky, pohyblivé vtáčiky, vozíky – jedným slovom hračky z dreva – sú špecialitou ľudových tvorcov z Brzózy Stadnickej, malej obce ležiacej medzi Łańcutom a Leżajskom. Desaťročia je považovaná za podkarpatské centrum výroby ľudových hračiek. K aktívnym remeselníkovi patria napr. R. Marciniec,

J. Dudziak, T. Jucha a J. Stopyra. Drevo, z ktorého sa hračky vyrábajú, je hlavne osikové.

V obci Handzlówka pri Łańcute pôsobí Galéria ľudovej tvorby, kde je možné vidieť práce miestnych tvorcov. A v obci Wydrze pôsobí rezbár Stanislav Kwaśniak.

Vybrané ubytovanie

Hotel* Hubertus** Mickiewicza 5, Rzeszów

Hotel** Ambasador** Rynek13-14, Rzeszów

Penzión „Pałacik” Paderewskiego 18, Łańcut

Kemping* Pastewnik** Łańcucka 2, Przeworsk

(ubytovanie v pamiatkových drevených objektoch na ploche kempingu)

Hotel „U Braci Zygmuntów”** Klasztorna 2e, Leżajsk

Regionálna kuchyňa a nielen to

Zajazd Pastewnik (Motorest Pastvina) Łańcucka 2, Przeworsk

Štylová krčma servírujúca regionálne jedlá.

Karczma „Pod Strzechą” (Krčma „Pod slamenou strechou”)

Karczowa 1397 pri Rzeszowe V ponuke – svojská atmosféra a tradičné poľské jedlá. www.karczma.info.pl

Karczma Gościniec (Krčma Hostinec) Przemysłowa 3, Rzeszów

Tradičná kuchyňa, s chufou a vôňou rodinného domu.

www.gosciniiec.rzeszow.pl

Turisticko-informačné centrá

Rzeszów – Centrum turistických a kultúrnych informácií

„Rzeszów pozýva” Rynek 26, tel. +48 17 852 57 77

www.rzeszowzaprasza.pl

Rzeszów – Podkarpatské centrum informácií

a propagácie turistiky, Szopena 51/302

tel. +48 17 852 00 09

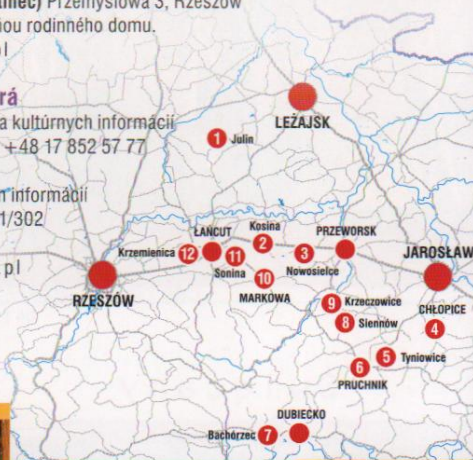
www.podkarpacie.travel.pl

Przeworsk – Euroregionálne

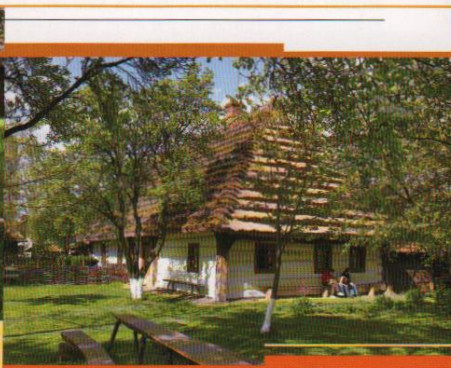
turisticko-informačné centrum

Rynek 1, tel. +48 16 648 18 60

www.ecit.przeworsk.org

Koníky z dreva

Podstávkový dom v skanzene v Markowej

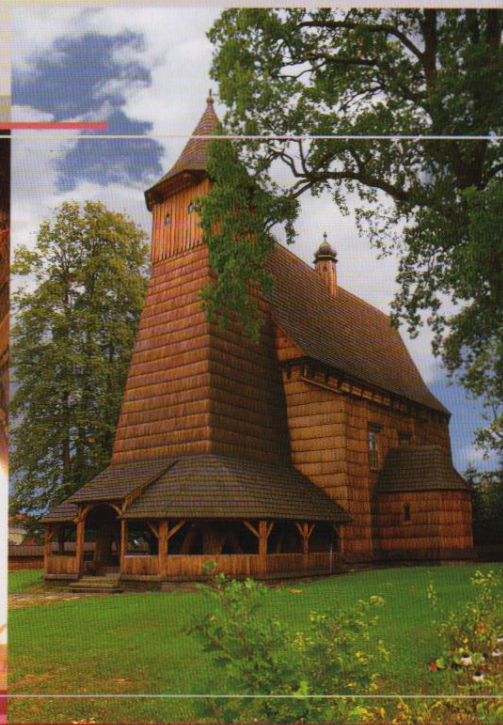

Madona zo Stobiernej

Motorest-skanzen Pastewnik

Jasto Dębica a okolie

Święcany

Pod krížom Majstra

O tom, že Święcany boli významnou farnosťou už v polovici 15. stor., vieme vďaka Jánovi Długoszowi, ktorý zápis o nej umiestnil vo svojej slávnej knihe cirkevných statkov „Liber beneficiorum”. Súčasný farský kostol sv. Anny vznikol trochu neskôr, v roku 1520.

V interiéri svätynne uchváti figurálno-ornamentálna polychrómia z 2. pol. 16. stor., objavená počas reštaurátorských prác na začiatku 90. rokov minulého storočia.

Cenné zariadenie tvoria drevené sochy Matky Božej s Dieťaťom z konca 14. stor. a sv. Vojtecha z 15. stor., ako aj obraz sv. Anny zo 16. stor. Mimoriadnu hodnotu má aj pašiový cyklus zo 16. stor., umiestnený na tráme triumfálneho oblúku. Jeho autorom je umelec zvaný Majster Przydonických paší – ten istý, ktorého dielom je slávne Ukrižovanie (krucifix a plastiky Márie, sv. Jána Evanjelistu a sv. Márie Magdalény) v kostole v Przydonicy – jednom z najcennejších na poľskej strane Karpát (nowosądecký okres).

Trzcinica

V tieni veľkého duba

Jednou z najstarších drevených sakrálnych stavieb v Poľsku je kostol zasvätený sv. Dorote v Trzcinici. Postavený v 15. storočí z jedľových brviem, na dubových základoch, bol počas nasledujúcich storočí niekoľkokrát opravovaný a prestavovaný. Je to zrubová stavba so šindľovou strechou, oknami umiestnenými na južnej a východnej strane v súlade so stredovekou tradíciou osvetľovania interiérov.

Vnútrajšok – cenné polychrómie, napríklad fragmenty maľby zo 16. storočia, ktoré boli dlhý čas prekryté súčasnou maliarskou dekoráciou. Hlavný oltár s obrazom predstavujúcim alegóriu Nepoškvrneného počatia je datovaný na koniec 18. storočia.

Na jednej zo stien presbytéria sa nachádza mramorový náhrobok Stanislawa Jabłonowského, niekdajšieho vlastníka obce, ktorý spolu so svojou ženou Annou štedro podporoval miestnu cirkev.

V blízkosti svätynne prifahujú pozornosť dva mohutné duby. Jeden z nich, 600-ročný, verne stojí pri kostole od začiatku jeho existencie.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 Łęki Górne – Kostol sv. Bartolomeja (1484).
- 2 Brzeziny – Kostol sv. Mikuláša (2 pol. XV. stor.).
- 3 Gogolów – Kostol sv. Kataríny (1672).
- 4 Lubla – Kostol sv. Mikuláša (XV/XVI stor.).
- 5 Szebnie – Kostol sv. Martina (1605).
- 6 Osiek Jasielski – Kostol Premenenia Pána (asi 1419 r.).
- 7 Załęże – Kostol sv. Jána Krstiteľa (1760).
- 8 Trzcinnica – Kostol sv. Doroty (XV. stor.).
- 9 Świeciany – Kostol sv. Anny (1520).

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Archeologický skanzen „Karpatská Trója“ v Trzcinnicy so zrekonštruovaným sídliskom kultúry Otomani-Füzesabony spred 3,5. tis. rokov a slovanskou dedinkou z IX. stor. Všetky objekty boli vybudované v súlade s historickým stavebným postupom, s použitím dreva, trstiny, slamy a hliny. www.muzeum.krosno.pl/skanzen

Sanktuárium Kráľovnej rodiny v Ropczyciach so zázračnou plastikou Matky Božej s Dieťaťom z 1. pol. XV. stor. Pôvodne bola plastika umiestnená v kaplnke vyrezanej v pni slivkového dreva. Dnes sa aj kaplnka nachádza v sanktuáriu.

Múzeum Tadeusza Kantora „Kantorówka“ v Wielopolu Skrzyńskim, umiestnené v historickej farskej budove, v ktorej sa umelec narodil.

Systém betónových krytov pre vlaky a fortifikácie Stępina-Cieszyna pri Frysztaku, vybudovaný Nemcami v rokoch 1940-1941. www.frysztak.pl

Ludové umenie

V Pilžne, v Umeleckom ateliéri „Kasia“, už skoro 30. rokov vznikajú bábiky z prírodných materiálov, napr. z dreva. Popri ateliéri, ktorý kultivuje tradičné ručné práce, pôsobí aj Múzeum bábik. Tu je možné spoznať celý výrobný cyklus, v ktorom sa naďalej používajú pôvodné nástroje. www.muzeumlalek.pl
V Gogolowe zaujme plenérová galéria rezbárskych plastik Gogolowskie Drzewoludy (Gogolovské ľudodrevo) na vyvýšenine „Dziol“. Počas organizovaných medzinárodných rezbárskych plenérov boli veľké korusy lípy premenené pomocou sekier, dlát a píľ na monumentálne skulptúry. Realizovala to skupina umeleckých rezbárov z Poľska (o.i. B. Biernat a G. Tomkowicz z Krosna, K. Łach z Miejsca Piastowego, A. Madziar zo Strzyżowa, R. Górka z Frysztaku), Slovenska (V. Moravec, M. Janic) a Ukrajiny.

Jedným z účastníkov gogolovského plenéru bol aj Józef Mendrala z blízkych Pulanek – rezbár, ktorého vlastná záhrada je známa v celom okolí. Pán Jozef v nej vytvoril neobyčajnú galériu ľudovej drevorezby.

Iný rozmer dreva

Regionálne firmy, pôsobiace v drevárskej branži sú známe o.i. produkciou dielcov používaných pri výrobe nábytku a kresiel. A tak napr. firma „DrewoSpan“ z Wielopolu Skrzyńskiego sa špecializuje vo výrobe tvarovaných dých profilovaných pre stoličky. Ďalšia firma Pol-Drew zo Strzyżowa vyrába okrem nábytkových komponentov aj vlasy, podlahové dosky a parkety z dubu a buku.

Vybrané ubytovanie

Hotel* Małopolska** Wojska Polskiego 13a, Jasto

Hotel* Lord** Leśna 36, Dębica

Hotel* Grand** Chotowa 87 c

Regionálna kuchyňa a nielen to

„Gospoda u Wiedźmy“ (Hostinec u Vedmy) Lipiny 228 (na trase E 4 Rzeszów-Tarnów)

Menu – tradičná poľská kuchyňa, napr. pirohy a lokše.

Karczma „Zawada“ (Krčma „Zawada“) Zawada pri Dębicy (pri ceste E 4) Regionálne špeciality, o.i. rezeň na zawadský spôsob a zawadská misa v starobylej krčme z prelomu XVIII. a XIX. stor.

Karczma „Rzym“ (Reštaurácia „Rim“) Kościuszki 47, Dębica
V ponuke – kuchyňa... talianska, pizza z pece na drevo.

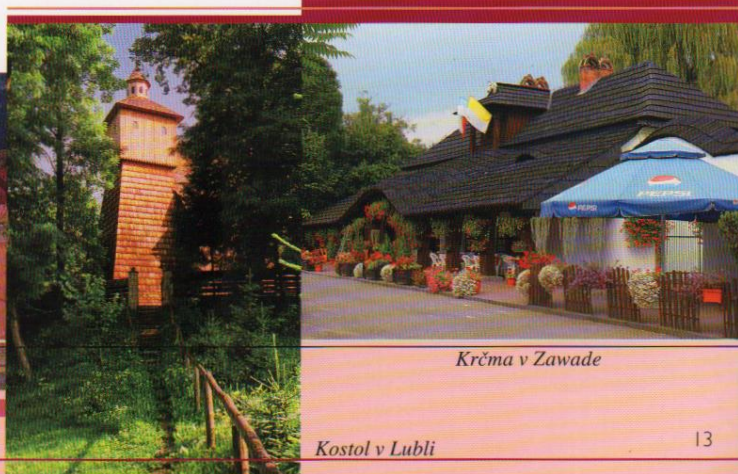
Turisticko-informačné centrá

Jasto – Informačné centrum PTTK (Poľský turistický zväz)
Floriańska 15, tel. +48 13 446 33 40

Pri kostole v Gogolove

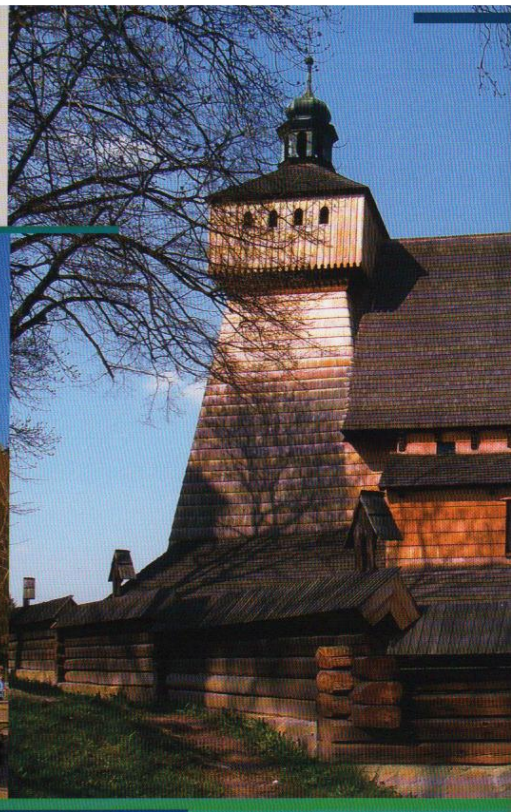
Interiér kostola – Osiek Jasielski

Krčma v Zawade

Kostol v Lubli

Krosno Brzozów a okolie

Iwonicz Zdrój

Pri vodách, v lesoch

„Je tam mnoho dubov, jedlí, smrekov a iných mohutných stromov, ktoré tvoria hustý a príjemný les. Nachádza sa tam sladká i slaná voda, bohatá na kovy a minerály rôznych druhov” – tak o súčasnom Iwonicz-Zdroji písal v minulosti lekár kráľa Ľudovíta XIV., J.B. Denis a lekár kráľovnej Marysieňky, Conradi.

Iwonicz-Zdrój sa stal kúpeľným miestom až v roku 1837, ale svojimi liečivými vodami bol známy už v časoch Štefana Bátoryho. No nielen minerálne pramene dodávajú mestečku oddávna kúpeľný charakter. Liečivé vlastnosti má tiež tunajšia mikroklíma, na ktorú majú rozhodujúci vplyv okolité rozľahlé lesy, bohaté na jedle, buky, duby, sosny, brezy, hraby, smrek, smrekovce, tisy.

Iwonicz-Zdrój je rovnako známy aj kvôli výnimočnej drevenej architektúre kúpeľov – jedinej tohto druhu v Poľsku. Tvoria ju budovy ako napríklad Dom Zdrojowy, Stary Pałac, Willa Bazar s charakteristickou vežou s hodinami, početné sanatóriá a vily (XIX.-XX. stor.).

www.iwonicz-zdroj.pl

Haczów

Veľdielo tesárskych majstrov

Je až ťažké uveriť, že na výstavbu tejto veľkej svätyne postavenej pravdepodobne na prelome 50. a 60. rokov XV. stor., tesári nepoužili ani jeden klinec – z obavy o to, aby časom, keď začnú hrdzavieť, nepoškodili drevo.

Haczowski kostol bol vybudovaný z jedľových a smrekovcových fošní, so zrubovou konštrukciou. Jeho steny a klenba sú ozdobené peknými maľbami (najstaršie z roku 1494) a vo vnútri je umiestnená krásna socha Matky Božej Bolestnej – gotická pieta z lipového dreva, ktorú – podľa miestnej tradície – na začiatku XV. stor. priniesol do Haczowa prúd rieky.

Od roku 2003 sa haczowski kostol nachádza v zozname Svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO ako najstarší a najzachovalejší gotický drevený kostol so zrubovou konštrukciou v Európe. A predstava, že na sklonku 70. rokov minulého storočia chcela vtedajšia vládna garnitúra v chátrajúcom kostole zriadiť múzeum roľníctva...

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Bonarówka** – gréckokatolícka Cerkva Pokrov Presvätej Bohorodičky (XVII. stor.). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 2 **Lutcza** – Kostol Nanebovzatia Najsvätejšej Panny Márie (2 pol. XV. stor.).
- 3 **Domaradz** – Kostol sv. Mikuláša (asi 1485).
- 4 **Golcowa** – Kostol sv. Barbory a Narodenia Najsvätejšej Panny Márie (2 pol. XV. stor.).
- 5 **Jasienica Rosielna** – Kostol Nepoškvrneného počatia Najsvätejšej Panny Márie (1770).
- 6 **Blizne** – Kostol Všetkých svätých (pol. XV. stor.). Jedna z najzácnejších stredovekých pamiatok sakrálnej architektúry v Poľsku (v súčasnosti na Zozname Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO).
- 7 **Humniska** – Kostol sv. Stanislava biskupa (XV. w.).
- 8 **Jablónka** – Kostol Matky Božej Čenstochovskej (1936-1939).
- 9 **Dydnia** – pôvodná fara (1917).
- 10 **Jaćmierz** – Kostol Nanebovzatia Najsvätejšej Panny Márie (pol. XVII. stor.) a drevená malomestská zástavba.
- 11 **Trześniów** – drevená smrekovcová kúria (1 pol. XIX. stor.).
- 12 **Haczów** – Kostol Nanebovzatia Najsvätejšej Panny Márie a sv. Michala Archanjela (pol. XV. stor.).
- 13 **Targowiska** – Kostol sv. Margity (1736-1740).
- 14 **Rymanów Zdrój** – liečebný komplex (80. a 90. roky XIX. stor.).
- 15 **Królik Polski** – Kostol Narodenia Najsvätejšej Panny Márie a sv. Václava (1754).
- 16 **Balucianka** – gréckokatolícka Cerkva Zosnutia Presvätej Bohorodičky (XVII. stor.).

- 17 **Klimkówka** – Kostol sv. Michala Archanjela (1854) a filiálny Kostol Objavenia Svätého križa a Ukrižovaného Pána Ježiša (1868).
- 18 **Iwonicz Zdrój** – liečebný komplex (XIX-XX. stor.) a Kostol sv. Ivona a Matky Božej Uzdravenia chorých (1895).
- 19 **Iwonicz** – Kostol Všetkých svätých (2 pol. XV. stor.).
- 20 **Rogi** – Kostol sv. Bartolomeja (1600).
- 21 **Wietrzno** – Kostol sv. Michala Archanjela (1752).
- 22 **Wrocanka** – Kostol Všetkých svätých (1770).
- 23 **Krosno** – Kostol sv. Vojtecha (pol. XV. stor.).

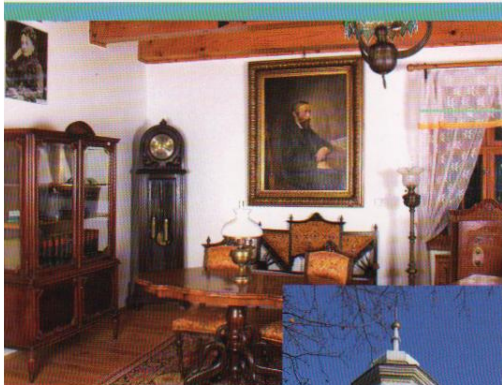
Iné pamiatky a turistické atrakcie

Ruiny gotického hradu Kamieniec v Odrzykoniu – v minulosti jeden z najväčších strážnych hradov v Poľsku. V Odrzykoniu pôsobí tiež Múzeum dediny, v ktorom sú zhromaždené početné etnografické zbierky, výrobky ľudového remesla, hudobné nástroje, predmety každodenného používania. Neďaleko sa nachádza jediná skalná rezervácia v juhovýchodnom Poľsku „Prządki“.

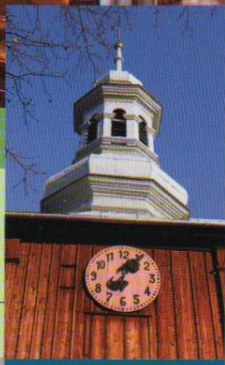
Bazilika Nanebovzatia Najsvätejšej Panny Márie v Starej Wsi – kostol a kláštor z XVIII. stor. s jezuitským múzeom, v ktorom majú medzi 4. tis. exponátmi svoje dôležité miesto jasličky z celého sveta.

Múzeum - Skanzen naftového priemyslu v Bóbrce pri Krosne – miesto, kde sa o.i. zásluhou Ignáca Łukasiewicza zrodil naftový priemysel. Stále je tu ešte v prevádzke najstaršia šachta na svete „Franek“. Dôležitým objektom je tiež historická administratívna budova, tzv. Dom Łukasiewicza, s výstavnými sálami. www.bobrka.pl

Múzeum Remesiel v Krosne so stálou expozíciou zobrazujúcou históriu remesiel juhovýchodného Poľska. Je tu napríklad stolárska dielňa z 19. stor. s príslušenstvom. Pozornosť púta aj veľká kolekcia hoblíkov a starý sústruh na drevo. www.muzeumrzemiosla.pl

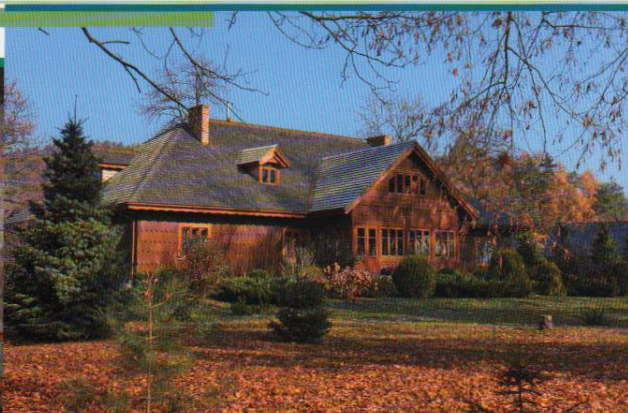
V Dome Łukasiewicza
v Bóbrce

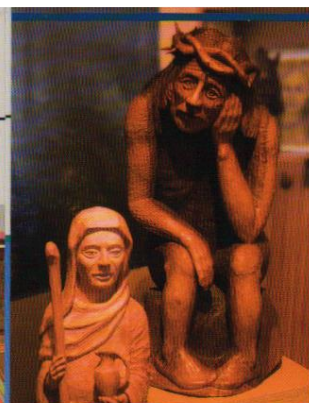
Veža kostola
v Jasienicy Rosielnej

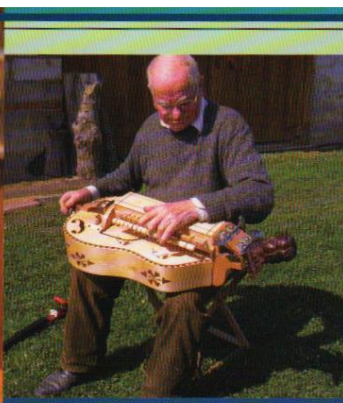
Interiér kostola v Bliznom

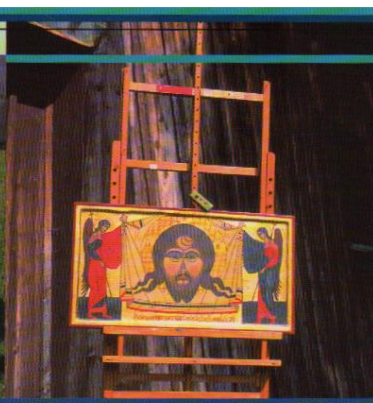
Kúria v Trześniowie

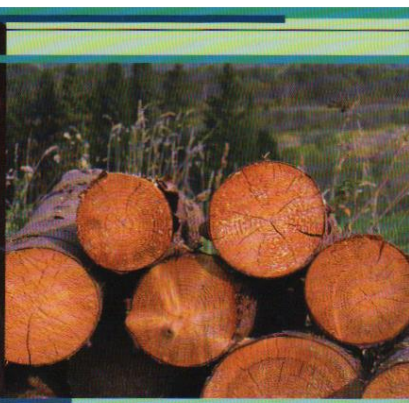
Drevorezby Stanisława Rajsa

Lýrnik z Haczowa
– Stanisław Wyżykowski

Ikónové maliarstvo Jana Tomkiewicza

Drevo z podkarpatských lesov

Ludové umenie

Haczów je známy nielen vďaka historickému kostolu. Tu žije a pracuje posledný ľudový lýrnik v Poľsku, jediný konštruktér ninery na svete, ktorú obsluhujú dve osoby – Stanisław Wyżykowski. Tento haczowski Stradivarius, ako ho často volajú, nevyrába len ninery. Skonstruoval tiež také nástroje ako napr. psalterium (starodávny nástroj mníchov na hore Atos) a organistrum (na ňom sa hralo v kostoloch, kým sa neobjavil organ). S použitím vlastných nápadov vyrába tiež originálne husle – palice. Jeho najbližší plán je surdyňka, čiže „vreckové husle“.

V celom regióne je veľmi veľa remeselníkov a umelcov pracujúcich s drevom. Svoje ateliéry a dielne tu majú o.i. Stanisław Rajs (Miejsce Piastowe), tvoriaci drevorezbu z lípy a orecha, podobne ako Krzysztof Śliwka a Robert Myszkal (Rymanów Zdrój), ktorí aj píšu ikony. Písaním ikon sa zaoberá aj Jan Tomkiewicz z Rymanowa.

V Woli Sękowej pôsobí Ľudová univerzita umeleckého remesla. To vlastne tu vzniklo v roku 2007 monumentálne rezbárske dielo „Exodus“, nadväzujúce na vojnové osudy obyvateľov tejto obce potom, čo bola vypálená a museli ju opustiť. Autorom myšlienky tohto projektu bol brzozowski umelecký rezbár Piotr Woroniec. V rámci Medzinárodnej rezbárskej akcie vytvorilo viac ako 30 rezbárov z Poľska a zahraničia 140 postáv, ktoré tvoria približne 30 metrový nemý pochod.

Iný rozmer dreva

Podkarpatské drevo má v Poľsku i na svete vynikajúce renomé. 1 mil. 600 tis. m³ dreva vyťaženého lesnými závodmi Riaditeľstva štátnych lesov v Krosne sa rozpredá vždy úplne. Smeruje predovšetkým do pil, podnikov vyrábajúcich dyhy a preglejky, výrobcom nábytku a podnikom vyrábajúcim drevné uhlie. Dnes je najdôležitejšia kvalita a cena, niekedy mali svoje miesto tiež určité ľudové múdrosti. Tie hovorili napr. to, že drevo vyťažené 24. júna medzi 11. a 12. hodinou, nepuká, a drevo z 1. marca nehorí. Okrem toho drevo určené pre pílu sa malo vyrubovať na začiatku znamenia rýb, čo ho malo ochrániť pred škodcami :-). RDLP Krosno (Regionálne riaditeľstvo štátnych lesov), je známe – v Poľsku najväčšími a v Európe jednými z najväčších – dražbami vzácného dreva, tzv. submisiami. Ich predmetom je každý kus starostlivo vybratého javorového a bukového dreva, ale tiež dubového, brezového, jaseňového, jeľšového. Najvyššie ceny dosahuje javor – drevo, o ktoré sa kvôli jeho rezonančným vlast-

nostiam najviac zaujímajú výrobcovia hudobných nástrojov. Práve javoru patrí stále aktuálny rekord submisie v Poľsku: v roku 2006 za 1 m³ javoru bolo zaplatených 27.072 PLN. www.krosno.lasy.gov.pl

Vybrané ubytovanie

- Hotel**** Dwór Kombornia Kombornia 1
- Hotel**-Reštaurácia Jaś Wędrowniczek Bieleckiego 8, Rymanów
- Dwór Obodyskich Armii Krajowej 4, Targowiska (pri Miejsce Piastowe)
- Dwór** Ostoia Zdrojowa 1, Klimkówka
- Hotel** Artis Moderówka 307, Jedlicze
- Hotel*** Bengol Długa 15 D, Krosno
- Hotel**** Galeria Glorietta Słoneczna 7, Iwonicz Zdrój
- Penzión* Słoneczna Zdrojowa 26, Rymanów Zdrój

Regionálna kuchyňa a nielen to

Karczma „Pod Kołami” (Krčma „Pod kolesami”)

Miodowa 79, Głowienka pri Krosne

Nie je to len krčma, ale aj menšie múzeum, v ktorom sú exponáty napr. starých hospodárskych nástrojov, koče a sane.

Dwór-Wola Sękowa (Dvor-Wola Sękowa) Nowotaniec 106

Znameníť domáca kuchyňa v penzióne situovanom v strede veľkého historického parku, v ktorom sa nachádza aj žrebčinec.

Turisticko-informačné centrá

Krosno – Centrum turistických a kultúrnych informácií

Rynek 5, tel. +48 13 432 77 07

Iwonicz Zdrój – Centrum turistických informácií

Plac Dietla 2, tel. +48 13 425 10 87

www.iwonicz-zdroj.info

Rymanów Zdrój – Kancelária turistických informácií

Zdrojowa 45, tel. +48 13 435 71 90

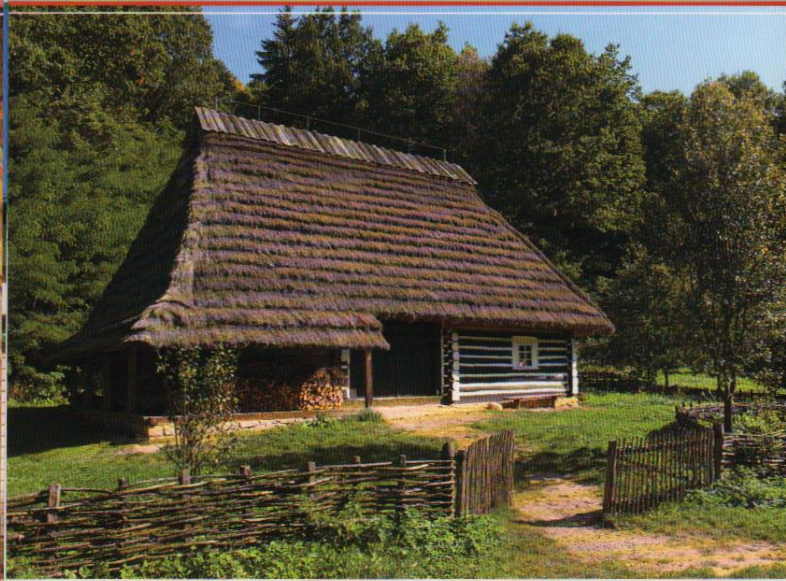
www.info.rymanow.pl

Kostol Všetkých svätých – Wrocanka

Sanok a okolie

Dynów

Sanok

V krajine Bojkov a Lemkov

Jedným z najkrajších skanzenov v Európe je Etnografický park – Múzeum ľudovej architektúry v Sanoku. Je v ňom zhromaždených vyše 100 cenných objektov drevenej architektúry z 18.-20. storočia, charakteristických pre Bojkov a Lemkov, rovnako aj Pohoranov a Doliňanov – etnografických skupín obývajúcich v minulosti územia poľsko-ruského pohraničia.

Možno tu vidieť cerkvy z 18. storočia, kostol zo 17. storočia, dedinskú školu, faru, hrnčiarsky dvor a mnoho iného.

V súčasnosti v skanzene vyrastá replika námestia haličského mestečka z 2. pol. 19. storočia, obývaného Poliakmi, Židmi a Ukrajincami. Vedľa zrekonštruovaných domov z rôznych podkarpatských dedínok sa bude nachádzať pôvodný židovský dom, požiarňa zbrojnica a hostinec, pošta, lekáreň, obchod, holič a iné. Tieto objekty budú s pôvodným zariadením a niektoré (hostinec, obchod, dielne) budú normálne fungovať. Mestečko bude možné navštevovať od polovice roku 2011.

www.skansen.sanok.pl

Tyrawa Solna

Na Ceste ikon

Cez obec Tyrawa Solna, podobne ako cez mnohé iné poľské obce, v ktorých sa nachádzajú zaujímavé objekty drevenej sakrálnej architektúry, prechádza turistický Chodník ikon doliny Sanu. Nachádzajúca sa tu gréckokatolícka cerkva z roku 1837, zasvätená sv. Jánovi Krstiteľovi, sa môže pochváliť jedným z najkrajších cirkevných interiérov na zemiach sanockých. Polychrómiu zdobiaca svätynňa bola namaľovaná v roku 1927, ale zariadenie interiéru pochádza z obdobia jej výstavby.

Pekný trojradový ikonostas s cárskou bránou ozdobenou basreliefom zobrazujúcim spiaceho Jesseho, je dielom Jozefa Bogdaňského – známeho poľského cirkevného maliara z 19. storočia, tvoriaceho hlavne na území Przemyského pohoria. Potomkovia umelca počas celého desaťročia úspešne pokračovali v jeho práci, čo spôsobilo, že rod Bogdaňských získal povesť mimoriadne zaslúžilého pri písaní ikon a tvorení ikonostasov. S postupom času ich činnosť zahŕňala celú Galíciu a Slovensko, kde rovnako aj dnes, je možné obdivovať ich práce.

www.szlakikon.pl

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Piątkowa** – gréckokatolícka Cerkva sv. Demetera (pred 1732).
- 2 **Brzeźawa** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1843). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 3 **Obarzym** – gréckokatolícka Cerkva Nanebovstúpenia Pána (1828). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 4 **Ulucz** – gréckokatolícka Cerkva Nanebovstúpenia Pána (1659).
- 5 **Dobra Szlachecka** – cirkevný komplex: Kostol sv. Mikuláša a Cerkva s bránovou vežou (XVII.-XIX. stor.)
- 6 **Łodzina** – gréckokatolícka Cerkva Narodenia Bohorodičky (1743). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 7 **Hłomcza** – gréckokatolícka Cerkva Soboru Najsvätejšej Panny Márie (1859).
- 8 **Mrzyglód** – drevená zástavba námestia (XIX./XX. stor.).
- 9 **Tyrawa Sołna** – gréckokatolícka Cerkva sv. Jána Krstiteľa (1837).
- 10 **Siemuszowa** – gréckokatolícka Cerkva Premenenia Pána (1841). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 11 **Hołuczów** – gréckokatolícka Cerkva sv. Paraskiev (1858). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 12 **Sanok** – Etnografický park – Múzeum ľudovej architektúry.
- 13 **Czerzeź** – gréckokatolícka Cerkva Premenenia Pána (1742).
- 14 **Jurowce** – gréckokatolícka Cerkva sv. Juraja (1873). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Historické múzeum v Sanoku s nezvyčajne zaujímavou expozíciou karpatských ikon (sanocké múzeum je známe svojou bohatou zbierkou sakrálneho umenia). www.muzeum.sanok.pl

Cesta ikon doliny Sanu vedúca od Sanoka do Ulucza (70 km). Možno ju prejsť autom, ale aj pešo, na koni, či na bicykli.

Úzkokojová železnica Dynów-Przeworsk – 46 km za 2,5 hodiny v otvorených drevených vagonoch, tzv. „letniakoch“. Na trase – o.i. drevená budova stanice v Hadlach Szklarskich. <http://waskotorowka.prv.pl>

Ľudové umenie

Nezvyčajnú Galériu plenérovej drevorezby možno navštíviť v Tyrawe Wołoskej. Miestny ľudový umelec Bogusław Iwański umiestnil v svojej záhrade veľa

mohutných skulptúr s rôznou tematikou. V Dynowe pôsobí Galéria na Zabrani Janusza a Jolanty Miklaszówcov. Svoje ateliéry tu má aj umelecký rezbár Bogusław Kędziński. V jeho autorskej galérii Pniak (Peň) vznikajú drevorezby sakrálneho aj svetského charakteru.

Iný rozmer dreva

Medzi mnohými firmami pôsobiacimi v branži s drevom na tomto území je aj firma Grabo z Niebocku, ktorá sa špecializuje vo výrobe nábytkárskych prvkov a zariadenia interiérov najmä z bukového masívu, kým vo firme StolArt Bilas v Sanoku, zaoberajúcej sa umeleckou tvorbou, vzniká atypický nábytok, napr. do kostolov a sakrálnych priestorov.

Vybrané ubytovanie

Hotel* Jagielloński** Jagiellońska 49, Sanok

Hotel Bona** Białogórska 47, Sanok

Hotel* Sanvit** Łazienna 1, 38-500 Sanok

Regionálna kuchyňa a nielen to

Karczma „Jadło Karpackie“ (Krčma „Karpatské jedlo“) Rynek 12, Sanok
Špecialitou krčmy sú regionálne jedlá, napr. hreczanyky, zalevajka na cmare, bieščadské holúbky. www.karczma.sanok.pl

Restauracja-Gospoda „Galicja“ (Reštaurácia-Hospoda „Galicja“)

Biała Góra 1a, Sanok. V menu nájdete napr. misu pirohov z ražnej múky, litovské gule a polievku parobka.

Karczma „Pod Semaforem“ (Krčma „Pod semaforem“)

Bachórz 16 a (zastávka úzkokojovej železnice)

V ponuke o.i. jedlá z ražňa, pirohy „pohraničia“ s pohánkovou kašou a hubami a lokše s cesnakovým maslom.

www.podsemaforem.pl

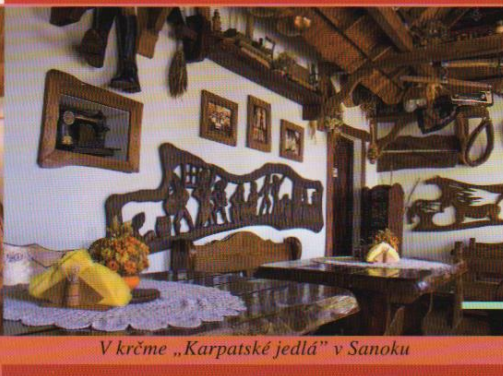
Turisticko-informačné centra

Sanok – Centrum turistických informácií

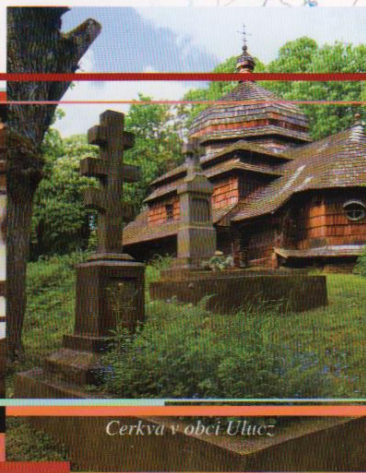
Rynek 14, tel. +48 13 464 45 33

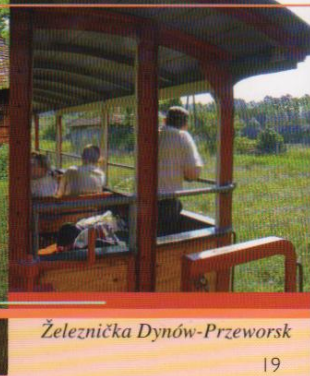
V galérii „Pniak“ („Peň“) v Dynove

V krčme „Karpatské jedlá“ v Sanoku

Cerkva v obci Ulucz

Železnica Dynów-Przeworsk

Ustrzyki Dolne a okolie Lesko

Myczkowce

Svätyne v miniatúre

V Podkarpatskom je jedno miesto, kde najcennejšie drevené cirkvy a kostolíky z dnešného poľsko-slovensko-ukrajinského pohraničia stoja vedľa seba a okúzľujú rôznorodou štýlov sakrálnu architektúru. Je to Centrum ekumenickej kultúry Jána Pavla II v stredu Caritas v Miczkowciach – nezvyčajný komplex miniatúrnych svätyní. Je ich tu viac ako 140, všetky v mierke 1:25, vytvorené s najväčšou starostlivosťou. Každá replika je zhodná s originálom.

Základy jednotlivých objektov boli vyrobené z dubového dreva, ich konštrukcia z dosiek odolných voči vode, ktoré boli pokryté doštičkami zo smrekovcového dreva.

Maličké cirkvy a kostolíky, umiestnené na menších hôrkach, obklopené miniatúrnou faunou – podobnou tej, ktorá rastie pri skutočných svätyniach.

Návštevníkov miniskanzenu sprevádza šum potoka a kostolné spevy. Nezabudnuteľné dojmy...

Bieszczady

Vyčarené z dreva

Každý, kto bol v Bieščadách čo i len raz, musel sa nimi nadchnúť – sú takmer všade: bieščadské Madony a besy, utrpení Kristovia a mátohy, anjeli a dedinskí muzikanti. Vyčarované z lipových polien profesionálmi aj amatérmi vytvárajú atmosféru, bez ktorej si možno Bieščady dnes ťažko predstaviť.

Kedysi sa tu svojimi sochami preslávili Jędrrek „Polonina“ Wasielewski, Zdzichu Rados, Janusz Zubow. Dnes patria k najzaujímavejším autorom o.i. Zdzisław Pękalski z Hoczwi (známy svojou neobyčajne originálnou tvorbou), Tomasz Żyto-Żmijewski z Polany, či Józef Fyczok z Bukowca. Práce bieščadských umelcov sú vystavené vo viacerých regionálnych galériách, o.i. v Galérii „Synagoga“ v Lesku, „Barak“ v Czarnej, ale aj v galérii – ateliéri Henryka Gągorowskiego v Bóbrce (na fotografii – jedna zo sôch jeho galérie).

Bieščady... Snáď len tu sú anjeli niekedy tak diabolsky potvorní a čerti anjelsky krásni. Ale nakoniec, je to krajina besov a čadov.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Kuzmina** – gréckokatolícka Cerkva sv. Demetera (1814).
- 2 **Roztoka** – gréckokatolícka Cerkva Pokrov Presvätej Bohorodičky (1936).
- 3 **Wojtkowa** – gréckokatolícka Cerkva Narodenia Bohorodičky (1910).
- 4 **Liskowate** – gréckokatolícka Cerkva Narodenia Najsvätejšej Panny Márie (1832).
- 5 **Łodyna** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1862).
- 6 **Ustjanowa Górna** – gréckokatolícka Cerkva sv. Paraskievy (1792).
- 7 **Równia** – gréckokatolícka Cerkva Pokrov Presvätej Bohorodičky (XVIII. stor.).
- 8 **Hoszów** – gréckokatolícka Cerkva sv. Mikuláša (30. roky XX. stor.).
- 9 **Rabe** – gréckokatolícka Cerkva sv. Mikuláša (1858).
- 10 **Żłobek** – gréckokatolícka Cerkva Narodenia Bohorodičky (1830).
- 11 **Czarna** – gréckokatolícka Cerkva sv. Demetera Mučeníka (1834).
- 12 **Polana** – gréckokatolícka Cerkva sv. Mikuláša (1790).
- 13 **Bystre** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1902).
- 14 **Michniowiec** – gréckokatolícka Cerkva Narodenia Bohorodičky (1863-1868).
- 15 **Smolnik** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1791).
- 16 **Chmiel** – gréckokatolícka Cerkva sv. Mikuláša (1904-1906).
- 17 **Stefkowa** – gréckokatolícka Cerkva sv. Paraskievy (1840).
- 18 **Średnia Wieś** – Kostol Nanebovzatia Najsvätejšej Panny Márie (2. pol. XVI. stor.).

Všetky vyššie vymenované cirkvi (okrem svätyn v Bystrom, ktorá je v súčasnosti používaná na sakrálne účely) plnia dnes funkciu rímskokatolíckych kostolov.

Drevené svätyn, ktoré sa dodnes zachovali v Bieščadách, nie sú len svedectvom kultúrneho bohatstva tohto regiónu. Prekvapuje tiež ich architektonická rôznorodosť.

Tak napr. cirkva v Smolniku je v Poľsku jediným „čistým“ príkladom bojkovskej cirkvi. V cirkvi v Hoszowe sú výrazne viditeľné inšpirácie huculským umením, a cirkva v Michniowci (jedna z najkrajších) je charakteristická unikátnym, inde v Bieščadách sa nevyskytujúcim kameňom, pripomínajúcim románsku rotundu.

Inými mimoriadne vzácnymi objektmi sú cirkva v Polane (pravdepodobne najstaršia drevená cirkva v Bieščadách) a kostol v Średniej Wsi (najstarší bieščadský kostol). Filigránová cirkva v Równi je mnohými považovaná za najkrajšiu v Bieščadách.

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Zalew Soliński (Solińska priehrada), poskytujúci veľa vodných atrakcií a najznámejší priehradový múr v Poľsku, ktorý možno navštíviť aj zvnútra.
www.solina.info.pl

Prírodovedecké múzeum Národného parku Bieščady v Ustrzykach Dolnych – jedno z najväčších prírodovedeckých múzeí v Poľsku.
www.bdpn.pl

Prírodovedecko – poľovnícke múzeum „Knieja” v Nowosiólkach

s vyše tisíc exponátmi. www.muzeumknieja.pl

Ruiny kláštora bosých karmelitánov v Zagórzcu

Pred návštevou je dobré oboznámiť sa s fascinujúcou históriou tohto miesta.

Ruiny zámku Sobień v Załuží pri Lesku

s prírodnou rezerváciou a pekným výhľadom na San.

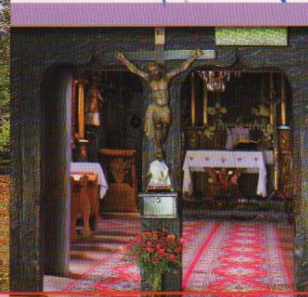
Cerkva v Równi

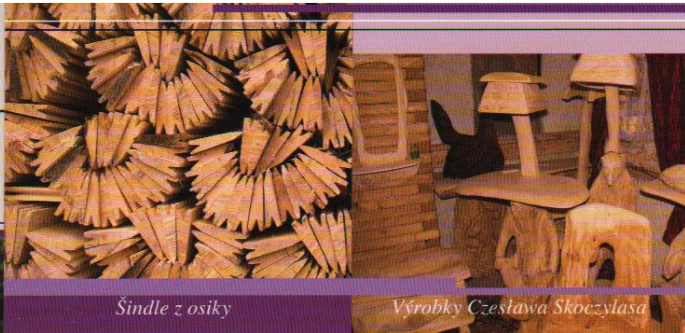
Jedna z prac v galérii „Barak”

Cerkva v Smolniku

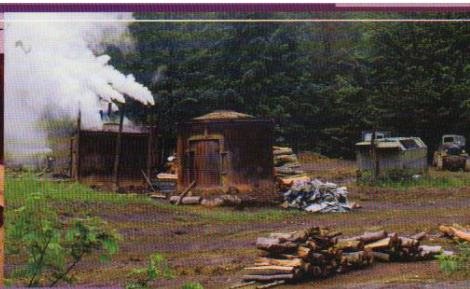

Interiér kostola v Średniej Wsi

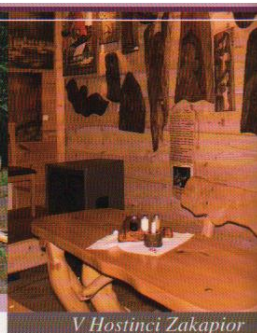

Šindle z osiky

Výrobky Czestawa Skoczylasa

Pálenie dreva v Bieščadách

V Hostinci Zakapior

Iný rozmer dreva

Početné píly, výroba drevného uhlia, stolárstvo, výroba nábytku – to sú len niektoré bieščadské podniky, v ktorých vzniká celá paleta najroznejších výrobkov z dreva. Napr. vo firme W. Iwanika v Dźwiniaczu Dolnym sa vyrábajú vysokokvalitné šindle, a vo firme T. Kabaja v Uherciach Mineralnych vznikajú záhradné hojdačky ručne zdobené vjazdové brány a záhradné domčeky. W. Gola z Łobozewa sa zaoberá o.i. výrobou úľov, ale aj reštaurovaním saní, kočov a vozov.

V Bieščadách tiež pôsobia početné ateliéry nábytku. Navrhovaním a výrobou výnimočných bieščadských výrobkov sa zaoberá napr. P. Romaszkan z Kalnice, P. Wojtanowski zo Smereka, W. Rozczyński z Czarnej, Z. Chomyc z Mchawy, ako aj Cz. Skoczylas z Ropienky, ktorý okrem veľmi originálneho nábytku robí tiež drevené kufre a nočné lampy.

V Bieščadách vznikajú aj známe a na celom svete cenené maliarske stojany a rámy. Ich výrobcom je firma Talens Polska z Leska, ktorá až 90% svojej produkcie exportuje. Na rámoch z Leska maľujú umelci v 114 krajinách sveta). Ateliérové, plenérové a stolné stojany sa vyrábajú z vyselektovaného bukového dreva, a konštrukcie rámov – zo sosnového dreva.

Obraz regionálneho drevárskeho priemyslu by nebol úplný bez uhliarov, od vekov zapísaných do bieščadského prostredia. Výroba drevného uhlia má na Podkarpátí niekoľkostoročnú tradíciu. Niekedy sa uskutočňovalo v milieroch, teda kopách dreva dôkladne obsypaných zemou. V 80. rokoch minulého storočia ich nahradili oceľové retorty. Dnes práve v nich vzniká z dreva drevné uhlie potrebné napr. na grilovanie.

Najlepšie drevo na pálenie je buk. Aby sme získali 1 kg drevného uhlia, je treba vypáliť približne 5 kg dreva. Toto uhlie sa aj dnes vyrába o.i. vo Wetline, Czarnej Dolnej, Zahoczewe, Nowosiólkach.

Vybrané ubytovanie

www.bieszczady.pl/noclegi <http://noclegi-podkarpacie.pl>

Regionálna kuchyňa a nielen to

Oberża Zakapior (Hostinec Zakapior) Zdrojowa 37, Polańczyk-Uzdrowisko Lemkowsko-bojkovská i tradičná kuchyňa. Jedlá pripravované podľa originálnych receptov dokonca z konca XVIII. stor. Vo vnútri – výstava prác bieščadských umelcov. www.zakapior.com

Karczma „Chata Wędrowca” (Hostinec „Chatrė Vandrovnik”) Wetlina 113 Chýrna o.i. aj Gigantovou palacinkou s jahodami. V stálom jedálnom listku je aj pstruh smažený na masle, Placky bieščadských vandrovnikov, a tiež Pivo s vajcom naozaj. V hostinci je aj Piváreň slovenských pív, jediná v Poľsku. <http://chatawędrowca.pl>

Kawiarnia-Galeria „Stare Siolo” (Kaviareň-galéria „Staré selo”) Wetlina 71 V starej sedliackej chyži je servirovaný napr. pstruh z ražňa, jahňacina, pirohy so šošovicou alebo bōbom.

Karczma „Czartoryja” (Hostinec „Czartoryja”) Wetlina 120 Pozýva na Polievku Parzybrodu a Pastiersku roštenku. V interiéri – výstava prác miestnych tvorcov. www.bieszczady.net.pl/czartoryja

Gospoda „Wilcza Jama” (Hostinec „Vlčia diera”) Muczne 1 Menu – jedlá tradičnej poľskej kuchyne a jedlá z diviny, napr.: paštéta z diviaka s tatárskou omáčkou a rýdzikmi, poľovnícka polievka z lososa alebo jeleňa, diviacie rebierka v pive, poľovnícky bigos.

<http://wilcza-jama.webpark.pl>

Oberża „Besisko” (Hostinec „Besisko”) Przystup 1 Pirohy a rezeň „Besisko” a cesnaková polievka s hriankami – to sú len niektoré pochúťky servirované v hostinci. www.biesisko.com

Chata Starych Znajomych (Chalupa starých známych)

Zahutyń 281 (pri Zagórzi) V jedálnom listku o.i. korýtka „Ako bohatá chalupa”, Podkarpatské koleno, zemiakové plince (z kyslej kapusty) a Hájnikov guláš. www.chatastarychznajomych.pl

Zajazd „Pod Czarnym Kogutem” (Motorest „Pod čiernym kohútom”)

Czarna 56a. V jedálnom listku – jedlá poľskej kuchyne doplnené o prvky maďarskej kuchyne, pripravované z čerstvých prírodných surovín. www.czarna.bieszczady.pl

Turisticko-informačné centrá

Lesko – Bieščadské turisticko-informačné centrum Rynek, tel. +48 13 469 66 95

Lutowiska – Informačno-vzdelávacie stredisko Bieščadského národného parku, tel. +48 13 461 03 50, www.b.d.p.n.pl

Lutowiska – Gminné turisticko-informačné centrum Lutowiska 14, tel. +48 13 461 03 13

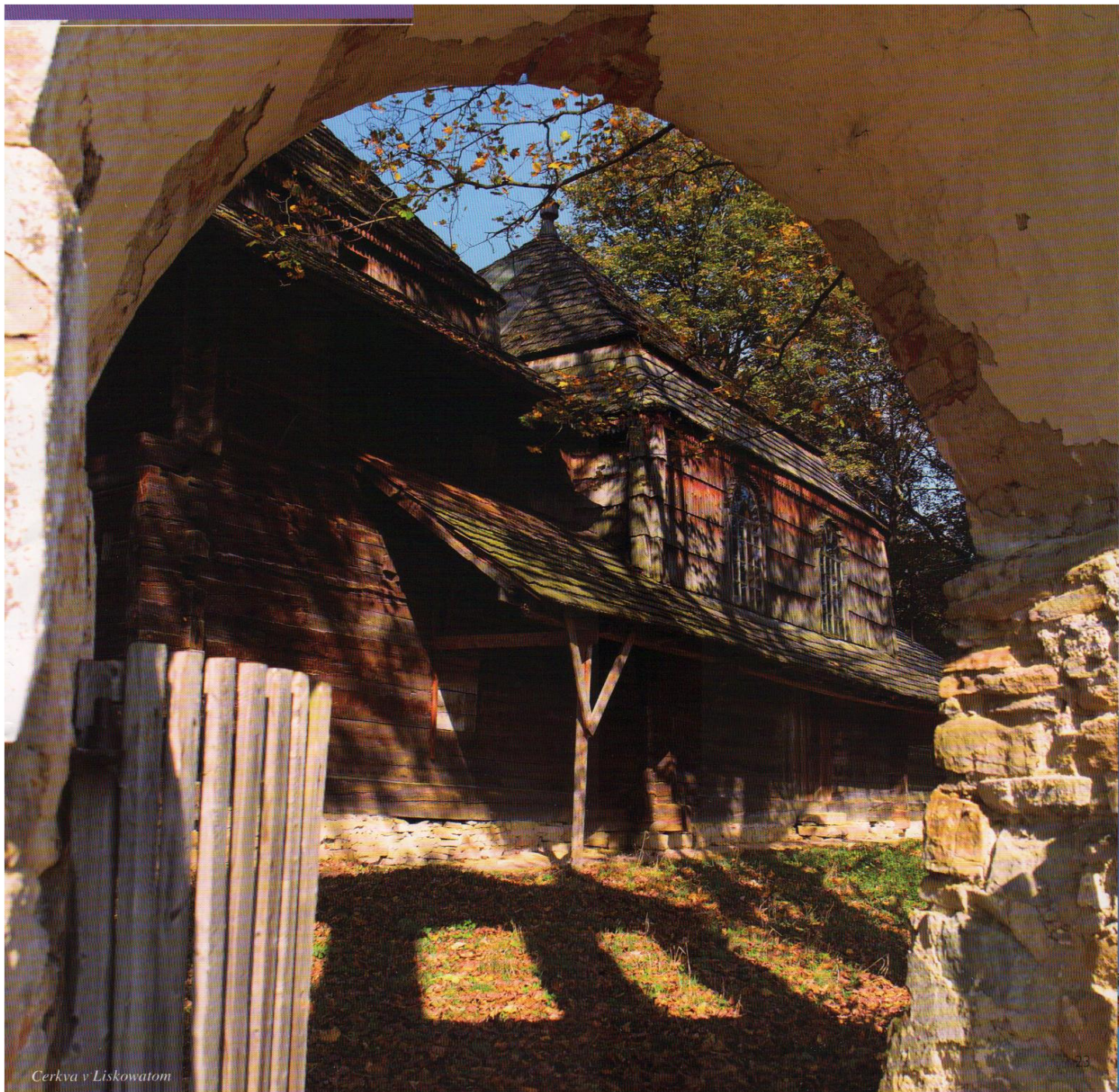
Polańczyk – Centrum turistických informácií Wiejska 2, tel. +48 13 470 30 28

Ustrzyki Dolne – Bieščadské centrum turistických informácií a propagácie Rynek 16, tel. +48 13 471 11 30

www.cit.ustrzyki-dolne.pl

Wetlina – Centrum turistických informácií tel. +48 13 468 64 65

Czarna – Centrum turistických informácií (pri odbočke do Czarnej Dolnej) tel. +48 13 461 90 32

Cerkva v Liskowatom

Komańcza Dukla a okolie

Krempna

Nad hrobom kríž drevený...

„Bojovali sme hruďou o hruď, zmírtvychvstaneme rameno o rameno“ – tieto slová vítajú každého, kto vstupuje na cintorín v Krempnej, vojenský cintorín, ktorý je svojším pomníkom pokoja.

V nachádzajúcich sa tu mohylách, s jedno- a dvojramennými krížmi zo smrekovca, odpočívajú vojaci rakúsko-uhorskej a ruskej armády. Vojna ich postavila na opačné strany barikády, ale smrť ich zmierila spoločným miestom odpočinku. Medzi vojakmi tu pochovanými sú Poliaci, Česi, Rakúšanania, Rumuni, Chorváti, Taliani, ale tiež Rusi z ďalekého Orenburga a Omska na Sibíri.

Cintorín v Krempnej je jednou z krajších nekropolí 1. svetovej vojny. Navrhol ju slávny slovenský architekt Dušan Jurkovič, ktorý – ako nikto iný – dokázal nezvyčajne citlivo zakomponovať projektované objekty do okolitej scenérie. Nekropola v Krempnej, malebne situovaná na vršku medzi stromami, je toho najlepším príkladom.

Turzańsk

Lemkovská cerkva

Gréckokatolícka cerkva Michala Archanjela (v súčasnosti pravoslávna) v Turzańsku je jednou z mála zachovaných cerkvy vybudovaných vo východolemkovskom štýle. Bola postavená v rokoch 1801-1803 v tvare kríža. Strecha je ukončená piatimi krásnymi baňatými vežičkami.

Vo vnútri – originálny trojradový ikonostas a bočné oltáre z 19. storočia. Maliarsku výzdobu zhotovil v roku 1895 Josyp Bukowczyk. Na obrazoch zdobiacich steny svätyne sú viditeľné výrazné lemkovské akcenty (napr. Kristus navštevujúci lemkovskú rodinu, či Lemko sejúci obilie).

Pred cerkvou stojí drevená trojpodlažná zvonica z roku 1817, tiež ukončená baňatou kupolou. Tá je najvyšším a najstarším objektom tohto typu na poľskej strane Karpát.

V obci sa okrem drevenej cerkvy zachovali aj jednopriestorové lemkovské chýže z prelomu 19. a 20. storočia.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Szczawne** – gréckokatolícka Cerkva Zosnutia Matky Božej (1888). V súčasnosti pravoslávny kostol.
- 2 **Rzepedź** – gréckokatolícka Cerkva sv. Mikuláša (1824).
- 3 **Turzańsk** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1801-1803). V súčasnosti pravoslávny kostol.
- 4 **Komańcza** – gréckokatolícka Cerkva Ochrany Matky Božej. Od roku 1963 pravoslávny kostol. Prvotne z roku 1802, vyhorený v roku 2006, v súčasnosti zrekonštruovaný.
- 5 **Wisłok Wielki** – gréckokatolícka Cerkva sv. Onofreja (1850-1853). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 6 **Jaśliska** – komplex malomestskej drevenej zástavby (XIX-XX. stor.).
- 7 **Chyrowa** – gréckokatolícka Cerkva Pokrov Presvätej Bohorodičky (1780). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 8 **Olchowiec** – gréckokatolícka Cerkva Prenesenia ostatkov sv. Mikuláša (1934). V súčasnosti užívaná rímsko- aj gréckokatolíckmi.
- 9 **Krempna** – gréckokatolícka Cerkva sv. Kozmu a Damiána (1778-1783). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 10 **Kotań** – gréckokatolícka Cerkva sv. Kozmu a Damiána (XVIII. stor.). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 11 **Świątkowa Mała** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1762). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 12 **Świątkowa Wielka** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1757). V súčasnosti rímskokatolícky kostol.
- 13 **Pielgrzymka** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (XVIII. stor.). V súčasnosti pravoslávny kostol.

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Chodník ikon doliny Ostawy vedúca v blízkosti hlavnej cesty Sanok-Zagórz-Komańcza-štátna hranica so Slovenskom. Pri potulkách autom, bicyklom alebo pešo je možné navštíviť viacero miest, v ktorých sa nachádzajú vzácne cirkevné pamiatky. www.szlakikon.pl

Bieščadská lesná železnica Majdan (pri Cisnej)-Przysłup. www.kolejka.bieszczady.pl

Kláštôr sestier nazaretských v Komańczy (1929-1931), pôvodne plánovaný ako liečebný penzión pre sestry, vybudovaný v švajčiarskom štýle.

Múzeum – Skanzen Lemkovskej kultúry v Zyndranowej a historická lemkovská chýža v Olchowci. www.zyndranowa.org

Ludové umenie

Veľa tunajších umelcov a ľudových tvorcov sa úspešne venuje ikonovému maliarstvu na doskách. Veľmi pekné bieščadské ikony Matky Božej (a nielen) vznikajú v Ateliéri ikon Jadwigi Denisiuk v Cisnej. Zaujímavé ikony tu tiež píše napr. Teresa Goździcka.

Iný rozmer dreva

Bieščadzkie Zakłady Przemysłu Drzewnego w Rzepedzi (Bieščadský drevospracujúci priemyselny podnik v Rzepedzi) boli pred rokmi jedným z najväčších priemyselných podnikov v Bieščadách. Vyrábali sa tu napr. rezivo, parkety, drevotrieska, a dokonca umelý údiarenský dym. Súčasným vlastníkom podniku je firma „Nowy Styl“, výrobca stoličiek. V Komańczy, vo firme Drewdom, vznikajú štýlové drevené domky.

Vybrané ubytovanie

Kláštôr sestier nazaretských – hotelová časť, Komańcza 27

Penzión Troll Cisna 86

Zajazd Tita (Motel Tita) Lipowica 82 (pri Dukle)

<http://noclegi-podkarpacie.pl>

Regionálna kuchyňa a nielen to

Karczma Lemkowyna (Kréma Lemkovyna) Cisna 116

V ponuke napr. lemkovský žurek a pirohy, kozácka krkovička a juha.

www.lemkowyna.pl/joomla

Bar Siekierzada Cisna 92

Jedno z kultových miest v Bieščadách, najmä kvôli interiérovej výzdobe a atmosfére. Vo veľkých drevených stoloch sú zaťaté sekery a zo stien sa na hosti pozerajú plastiky čertov a čertíc... www.siekierzada.pl

Turisticko-informačné centrá

Dukla – Centrum cezhraničných turistických informácií

Trakt Węgierski 26a, tel. +48 13 433 56 16

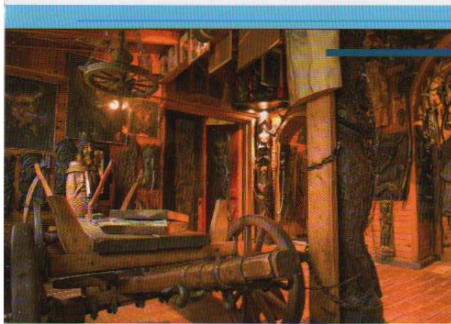
www.turystyka.karpaty.dukla.pl

Komańcza – Centrum propagácie a turistických informácií

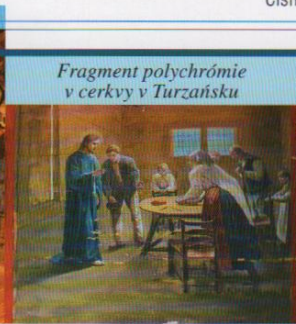
Komańcza 166, tel. +48 13 492 70 07 www.komancza.pl

Cisna – Oblastné turistické informačné Centrum

Cisna 23, tel. +48 13 468 64 65 www.cisna.pl

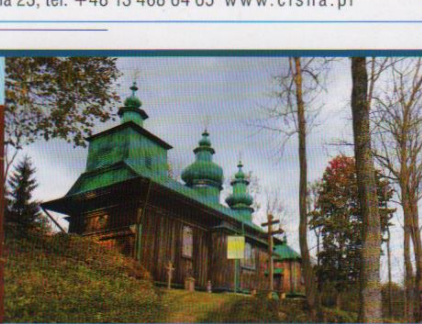

Bar Siekierzada v Cisnej

Fragment polychrómie v cirkvi v Turzańsku

O Ikonoklastickom hnutí v Turzańsku

Cerkva v obci Szczawne

Cerkva v Komańczy

Svidník a okolie

Medzilaborce

Svidník

Pri slovenských Rusínoch a Ukrajincoch

Svidník a jeho okolie v minulosti obývalo početné rusínske obyvateľstvo. Dnes je možné jeho kultúru a tradície spoznávať aj vďaka činnosti tunajšieho Múzea ukrajinsko-rusínskej kultúry, ktorého súčasťou je skanzen ľudovej architektúry.

V tomto skanzene, ktorý sa rozprestiera na ploche 11 ha, je možné vidieť pôvodné domy lemkovského typu, vodný mlyn, pílu, kováčsku dielňu, pastiersku kolibu, hasičskú zbrojnicu, školu, ako aj furmanskú krčmu (s miestom pre vozy).

Najcennejšou pamiatkou je Cerkva sv. Paraskievy z roku 1766 z Novej Polianky (zrekonštruovaná v r. 1986).

Súčasťou múzea je tiež Galéria Dezidera Millyho so vzácnym súborom ikon z XVI.-XVIII. storočia.

V skanzene sa pravidelne konajú rôzne folklórne podujatia, napr. Dni remesiel a ľudových tradícií. A známa súťaž v lepení pirohov láka z roka na rok čoraz viac turistov.

Bodružal

Klenot medzi cerkvami

Cerkva sv. Mikuláša v obci Bodružal je jedným z najstarších a najkrajších drevených chrámov na Slovensku. Bola postavená v r. 1658 a v roku 2008 bola spolu s ďalšími siedmimi drevenými kostolíkmi zo slovenských Karpát zapísaná do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

V interiéri sa zachovalo kompletne zariadenie. Na ikonostase z r. 1794 zaujme ikona Matky Božej s dieťaťom držiacim v ruke kvet (zriedkavý motív). Polychrómia z XVIII. stor. Jednou zo zaujímavých malieb je scéna Ukrižovania a Posledného súdu. Umelec okrem iného namaľoval šibenicu, na ktorej diabli vešajú opatrovníkov cirkvi (súvislosť s udalosťami z čias, keď funkciu „kostolníka“ plnil v Bodružale človek známy svojou zhýralosťou).

Zaujímavosťou je tiež skutočnosť, že počas II. svetovej vojny cerkva ako zázrakom prežila: strela, ktorá ju zasiahla, neexplodovala.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Svidník** – Skanzen ľudovej architektúry.
- 2 **Ladomirová** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1742). Od 2008 r. – pod ochranou UNESCO.
- 3 **Dobroslava** – gréckokatolícka Cerkva sv. Paraskievy (1705).
- 4 **Korejovce** – gréckokatolícka Cerkva Ochrany Presvätej Bohorodičky (1764).
- 5 **Hunkovce** – gréckokatolícka Cerkva Usnutia Presvätej Bohorodičky (z konca XVIII. stor.).
- 6 **Krajné Čierno** – gréckokatolícka Cerkva sv. Bazila Veľkého (1730).
- 7 **Šemetkovce** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1752-1753).
- 8 **Mirofa** – gréckokatolícka Cerkva Ochrany Presvätej Bohorodičky (1770).
- 9 **Bodružal** – gréckokatolícka Cerkva sv. Mikuláša (1658).
- 10 **Príkra** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1777).
- 11 **Nižný Komárnik** – gréckokatolícka Cerkva Ochrany Presvätej Bohorodičky (1938).
- 12 **Vyšný Komárnik** – gréckokatolícka Cerkva sv. Kozmu a Damiána (1924).
- 13 **Potoky** – gréckokatolícka Cerkva sv. Paraskievy (1773).

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Vojenské múzeum vo Svidníku s výstavou exponátov z oboch svetových vojen a s expozíciou vojenskej techniky pod holým nebom na trase Svidník-Vyšný Komárnik. V exteriéri umiestnené tanky, delá a bojové lietadlá (celkovo viac ako 50 exponátov) sú pamiatkou na tzv. „karpatsko-dukliansku operáciu“ – jednu z najkrvavejších bitiek II. svetovej vojny.

Astronomické observatórium Roztoky. Môžete tu prísť nielen kvôli astronomickým pozorovaniam, ale tiež na kratší alebo dlhší odpočinok.

Kostol Najsvätejšieho Tela a Krvi Kristovej v Stropkove z prelomu XIII. a XIV. stor., s barokovým oltárom, ktorý patrí k najvýznamnejším slovenským pamiatkam tohto typu.

Múzeum moderného umenia Andy Warhola v Medzilaborciach – s expozíciou prác „kráľa pop-artu“, ktorého rodičia pochádzali z miestnej obce Miková.

Miniskanzen „Warhol village“ v Medzilaborciach – miesto, kde sa veľmi dobre cítia deti, najmä kvôli prispôbeniu sa ich veľkosti.

Ruiny kláštora v Krásnom Brode z XVI. stor.

Cezhraničný cyklistický chodník Komańcza-Medzilaborce s dĺž. 160 km (100 km na poľskej strane a 60 na slovenskej), vedie cez obce s cennými pamiatkami, napr. sakrálnej architektúry.

Ľudové umenie

V obci Čabiny pri Medzilaborciach býva a tvorí známy ľudový umelec Andrej Gavula. Mnoho jeho plastik zdobí slovenské chrámy (napr. v Rožkoviach, Tokajiku a Bratislave). Umelec sa zaoberá aj tvorbou v plenéri. V Krásnom Brode žije Andrej Cerevka, ktorý v svojom dome zriadil nezvyčajný poľovnícky salón. Je obložený 22 druhmi dreva (spolu 4446 doštičiek, každá veľkosti 6 x 36 cm). Autorom zaujímavých prác je tiež rezbár František Jenča z obce Nižná Pisaná v okrese Svidník.

Vybrané ubytovanie

Hotel Rubín** Centrálna 274, Svidník

Penzión Andy A. Warhola 121/24, Medzilaborce

Penzión Izba Mierová 738/77, Medzilaborce

Agroturistika M. Malinčák Mierová 320, Medzilaborce

Penzión* u Pepina Šarišská 18, Stropkov

Agroturistický a relaxačný areál – White Horse - Hotel Ondava
Chotčanská 168, 091 01 Stropkov

Turisticko-informačné centrá

Svidník – Mestské informačné centrum

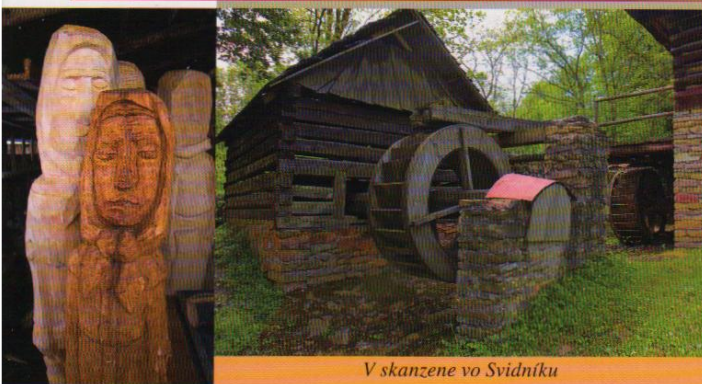
Sovietskych hrdinov 200, tel. (0) 54/752 04 61

Medzilaborce – Turisticko informačná kancelária

Mierová 325, tel. (0) 57/732 11 83, (0) 57/732 78 88

Stropkov – Turistické informačné centrum

Hlavná 38/2, tel. (0) 54/486 88 80

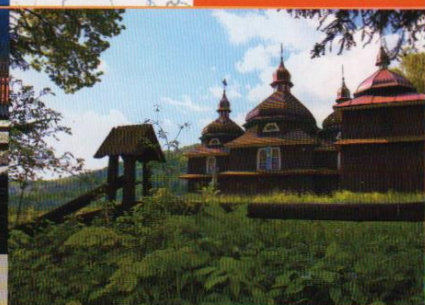

Sochy Andreja Gavulu

V skanzene vo Svidníku

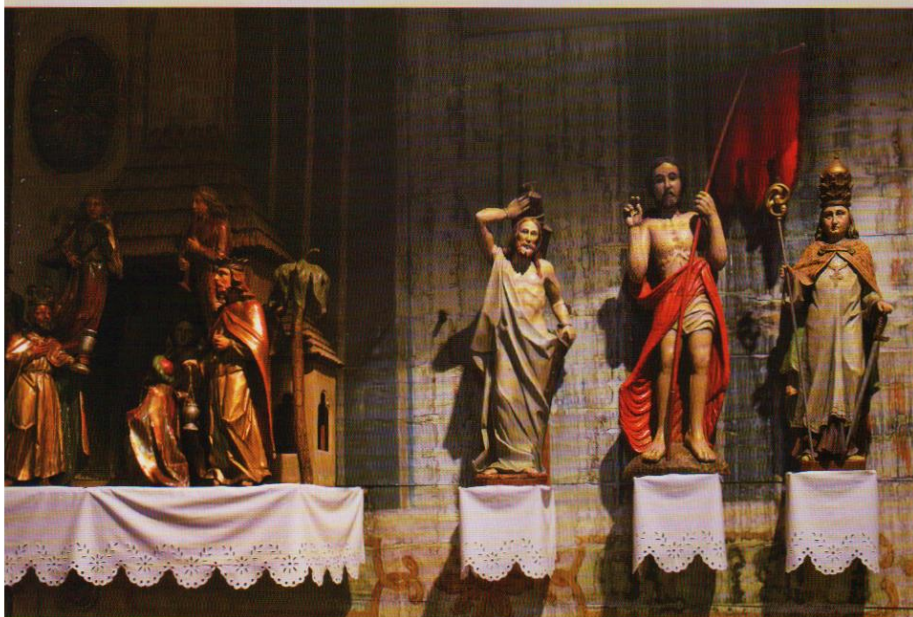

Miniskanzen „Warhol village“
v Medzilaborciach

Cerkva v Nižnom Komárniku

Bardejov a okolie

Hervartov

Najkrajší a najstarší na Slovensku

Medzi slovenskými drevenými kostolíkmi je najmenej rímskokatolíckych, ale práve tie sú najstaršie. Kostol sv. Františka z Assisi v Hervartove je z nich najkrajší.

Bol vybudovaný na konci XV. stor., pri jeho výstavbe sa použilo drevo z červeného smreka. Interiér – bohato zdobený polychrómiou (z roku 1665 a 1805). K mimoriadne vzácnym sa radí hlavný oltár z rokov 1460-1470, obraz so sv. Františkom z Assisi, sv. Katarína Sienská a sv. Krištof z toho istého obdobia, ako aj Posledná večera z roku 1653. Za pozornosť stojí aj drevená krstiteľnica z XVII. stor.

V období reformácie kostol na krátky čas prevzali evanjelici a vtedy došlo k odstráneniu časti pôvodnej interiérovej výzdoby, čo nijako neznižuje jeho historickú hodnotu. Od roku 2008 sa svätyňa nachádza v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Bardejovské Kúpele

Skanzen v kúpeľoch

Umiestnené v ihličnatých lesoch vychýrené slovenské Bardejovské Kúpele boli známe svojimi teplými prameňmi už pred storočiami. Svojho času boli tiež mimoriadne populárne na európskych dvoroch. Liečila sa tu napr. francúzska cisárovná Mária Lujza, ruský cár Alexander a manželka Františka Jozefa – Alžbeta Bavorská (slávna Sissi).

V súčasnosti sú Bardejovské Kúpele nielen známym liečebným miestom, ale nachádza sa tu aj najstarší skanzen na Slovensku – Múzeum ľudovej architektúry, založený v roku 1965. Nachádza sa tu okolo 30 pamiatkových drevených objektov, medzi nimi aj dve svätyne: Kostol Troch Hierarchov (1766) zo Zboja a Kostol Ochrany Presvätej Bohorodičky (1730) z Mikulášovej, pôvodné domy s príslušenstvom, kováčska dielňa, tkáčske stavy, mlyn a stajne. Všetky objekty reprezentujú tradičné miestne staviteľstvo dvoch regiónov: Horný Šariš a Horný Zemplín.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Frička** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (zo zač. XVIII. stor.).
- 2 **Bardejovské Kúpele** – Múzeum ľudovej architektúry.
- 3 **Jedlinka** – gréckokatolícka Cerkva Ochrany Presvätej Bohorodičky. Podľa miestnej tradície – kúpená v Poľsku a postavená v Jedlinke v roku 1763.
- 4 **Kožany** – gréckokatolícka Cerkva Stretnutia Pána so Simeonom (1760).
- 5 **Tročany** – gréckokatolícka Cerkva sv. Lukáša (1739).
- 6 **Hervartov** – rímskokatolícky Kostol sv. Františka z Assisi (z konca XV. stor.).
- 7 **Krivé** – gréckokatolícka Cerkva sv. Lukáša (1826).
- 8 **Lukov-Venécia** – gréckokatolícka Cerkva sv. Kozmu a Damiána. Podľa miestnych rozprávání – získaná v poľskom Leluchove a postavená v Lukov-Venécii v rokoch 1708-1709.

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Bardejov – perla slovenských miest, od roku 2000 v Zozname svetového kultúrneho dedičstva. Najväčšie pamiatky: gotický Chrám sv. Egídia s ceným interiérom (napr. 11 drevených oltárov z XV.-XVI. stor.), radnica zo zač. XVI. stor. (v súčasnosti sa tu nachádza Šarišské múzeum Bardejov, a v ňom o. i. zbierka diel Majstra Pavla z Levoče), meštiacke domy tvoriace námestie, objekty židovskej časti mesta (synagóga, kúpele, škola, mäsiarstvo), ako aj výborne zachovalý komplex mestského obranného opevnenia.

Ruiny Zborovského hradu. Ruiny, ale aj ich okolie, sú chránené – je tu zriadená prírodná rezervácia. V Zborove sa nachádza aj zaujímavý gotický Kostol sv. Margity zo zač. XIV. stor.

Lyžiarske stredisko v Stebnickej Hute so zjazdovkami i bežkáckymi trasami.

Ľudové umenie

V Raslaviciach, 20 km od Bardejova, pôsobí Galéria ľudového umenia, popularizujúca kultúru a tradície Šariša. Práce lokálnych tvorcov (v tom najznámejších: Pavla Kontura a Jána Kohúta) sú vystavené rovnako v exteriéri aj v interiéri galérie. Zmena expozície sa uskutočňuje každoročne a je spojená so „Šarišským festivalom piesne a tanca“.

Región Šariš je v slovenskej kultúre a ľudových tradíciách zapísaný aj jedinečným nezvyčajným nástrojom – gajdicou. Je to špecifický ľudový klarinet, skladajúci sa z drevenej časti (piskor so 7 otvormi vyrobený z dreva bazy čiernej alebo kaliny obyčajnej) a roztrubku z kravského rohu alebo – ako v minulosti – z vola. Prvým známym muzikantom hrajúcim na gajdicu (a zároveň vyrábajúcim tento nástroj) bol Andrej Mizerák z obce Lúčky – Potoky pri Sabinove.

Vybrané ubytovanie

- Hotel*** Artin** Fučíkova 25, Bardejov
Hotel* Bellevue** Bardejov-Mihaľov 2503
Penzión SIM** Poštová 1, Bardejov
Hotel* Astória** Bardejovské Kúpele
Hotel* Ozón** Bardejovské Kúpele
Penzión Fontána** Bardejovské Kúpele

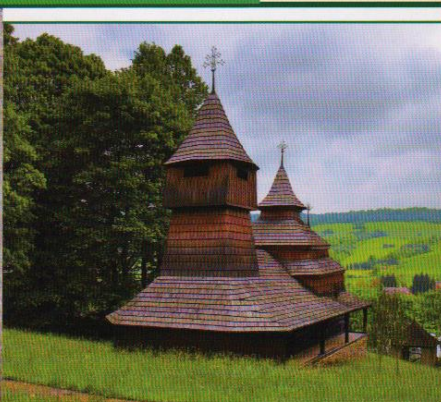
Turisticko-informačné centrá

Bardejov – Turisticko-informačná kancelária
 Radničné námestie 21, tel. (0) 54/474 40 03
www.tik-bardejov.sk

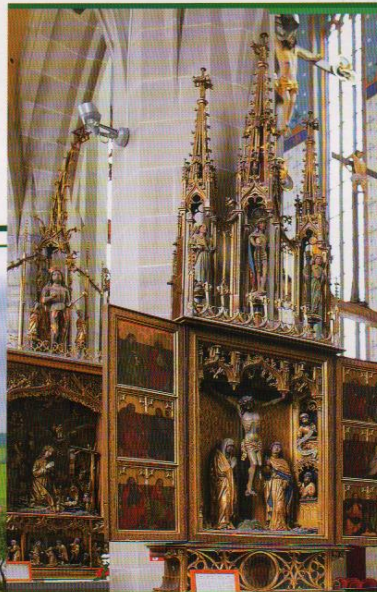
Bardejovské Kúpele – Turistická informačná kancelária
 Kino Žriedlo, Bardejovské Kúpele
 tel. (0) 54/477 44 77, (0) 54/474 47 74
www.bardejovske-kupele.sk/kontakt-tik/

V Galérii ľudového umenia v Raslaviciach

Cerkva v Lukov-Venécii

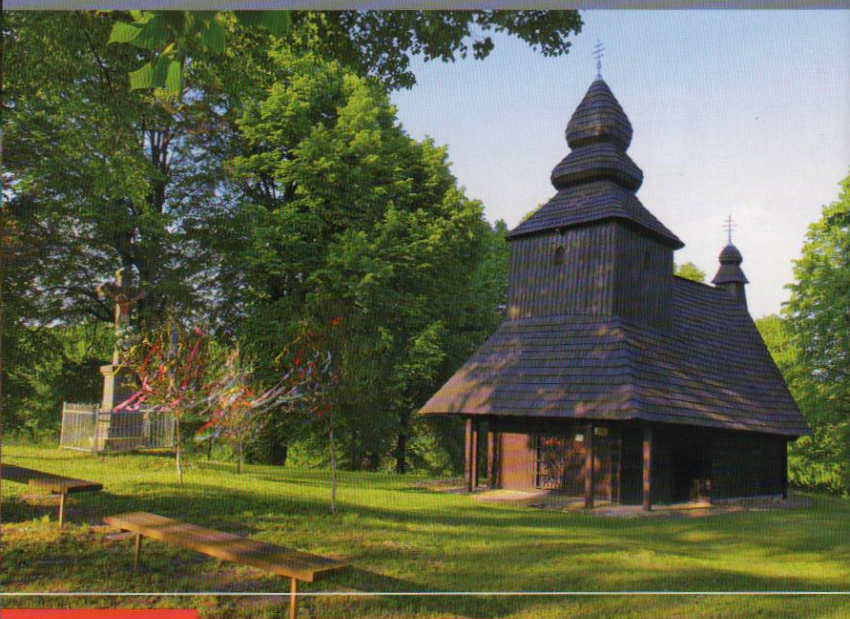
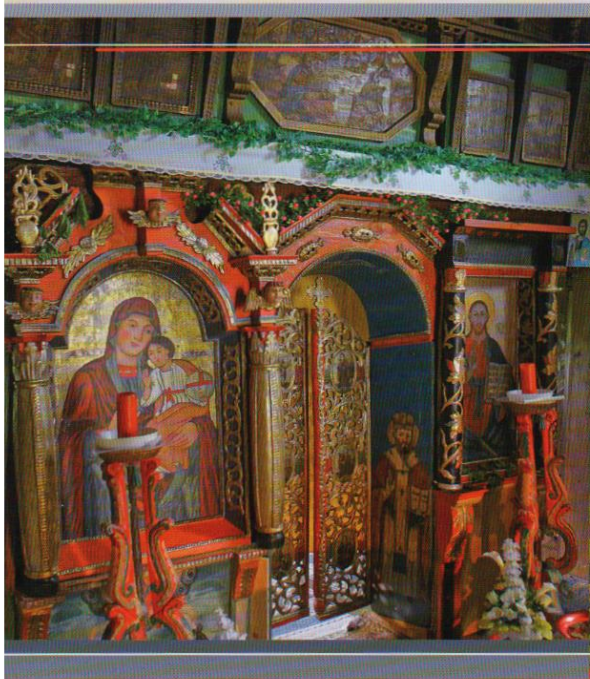
Interiér Kostola sv. Egídia v Bardejove

Radnica v Bardejove

Snina a okolie

Humenné

Ruský Potok

Pod ochranou Kniežafa anjelov

Do Cerkvy sv. Michala Archanjela v Ruskom Potoku sa vchádza dverami, ktoré sú iné ako vo väčšine iných chrámov (zbité z dosiek upevnených šikmo) – to je znamenie, že to, čo sa za nimi ukrýva, môže byť veľmi zaujímavé. A tak je to aj naozaj.

V tomto chráme, vybudovanom v r. 1740, sa nachádza pekný ikonostas z XVIII. stor. Rozprestiera sa na celú šírku lode. Dve ikony boli kvôli nedostatku miesta umiestnené na bočných stenách. Ikonostasu dominuje zeleno-žltá koloristika. Neobyčajne zaujímavá je tzv. „chrámová ikona“ (odvolávajúca sa na patróna chrámu) so zriedkavým výjavom Soboru sv. Michala Archanjela.

K najzaujímavejším prvkom cerkvy patria liturgické knihy z rokov 1626 a 1654, tlačené cyrilikou v Lvove a v iných ukrajinských mestách.

Ruská Bystrá

Na kopci, v lese

Najzaujímavejšou pamiatkou nielen obce Ruská Bystrá, ale aj širokého okolia, je gréckokatolícka Cerkva Prenesenia ostatkov sv. Mikuláša. Bola postavená v rokoch 1720-1730, ako trojdielny chrám s dvomi kupolami. Tieto kupoly sú zakončené kovanými krížmi, vyhotovenými pravdepodobne miestnymi kováčmi (ukončovacie prvky v kostoloch boli zvyčajne dielom miestnych remeselníkov).

Bohaté vnútorné vybavenie pochádza z XVIII. stor. Pozornosť zaujme krásny ikonostas s cárskou bránou, ako aj ikony sv. Paraskievy (patrónky mladých dievčat a šťastia domu) a sv. Mikuláša (patróna detí, ale aj bedárov a pltníkov). Na oltári sa nachádza pekne zdobené tabernákulum.

V roku 2008 bola cerkva v Ruskej Bystrej zapísaná do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Humenné** – Múzeum ľudovej architektúry. Prezentácia dreveného staviteľstva východokarpatského regiónu (medzi cennými objektmi – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela z r. 1764 z Novej Sedlice).
- 2 **Topoľa** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1700).
- 3 **Ruský Potok** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1740).
- 4 **Uličské Krivé** – gréckokatolícka Cerkva sv. Michala Archanjela (1718).
- 5 **Kalná Roztoka** – gréckokatolícka Cerkva sv. Bazila Veľkého (z konca XVIII. stor.). Drevený kostolík, zvonku potretý hlinou a vybielený.
- 6 **Hrabová Roztoka** – gréckokatolícka Cerkva sv. Bazila Veľkého (1750).
- 7 **Ruská Bystrá** – gréckokatolícka Cerkva sv. Mikuláša (1720-1730).

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Kostol Povýšenia Svätého Kríža v Snine z roku 1751 so vzácnymi freskami.

Kaštieľ v Humennom, prvotne z roku 1610, prestavaný ku koncu XIX. stor., podľa vzoru francúzskych zámkov z obdobia baroka.

Astronomické observatórium v Kolonickom sedle (38 km od Humenného) s najväčším teleskopom na Slovensku.

Ruiny Jasenovského hradu (neďaleko Humenného) z XIII. stor., v krásnom lešnom prostredí.

Národný park „Poloniny“ v okrese Snina, je časťou poľsko-ukrajinsko-slovenskej biosférickej rezervácie „Východné Karpaty“ pod záštitou UNESCO. Najväčší komplex pôvodných bukovo-jedľových lesov v Európe.

Medzinárodný cyklistický chodník „Zelený bicykel“, vedúci pohraničnými oblasťami Poľska, Ukrajiny a Slovenska. Na slovenskej strane prechádza sninským okresom.

Ľudové umenie

Práce regionálnych tvorcov, pôsobiach aj v oblasti tzv. naivného umenia sú významne prezentované v Galérii mesta Humenné. Mnoho umelcov pôsobí tiež v regióne Sniny, medzi inými Eva Gořová, vyrábajúca drevené ozdoby (okrem praktických predmetov aj drevenú bižutériu).

Štefan Bogner (tiež zo Sniny) vyrába z lipového dreva poľovnícke podstavce pre trofeje.

Iný rozmer dreva

Najväčšia firma na Slovensku z drevárskeho priemyslu je firma Beky zo Sniny. Špecializuje sa na spracovávanie bukového dreva. Až 95% smeruje na export, v tom aj do Poľska.

Vybrané ubytovanie

Best Western Hotel* Karpatia** Čsl. Armády 1377, Humenné

Hotel* Kamei** R.O. Sninské rybníky, Snina

Eurohotel* Vihorlat** Strojárska 2206, Snina

Regionálna kuchyňa a nielen to

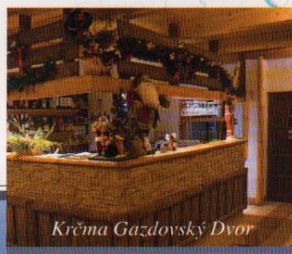
Gazdovský Dvor Zemplínske Háme

Špeciality regionálnej kuchyne (v tom veľký výber pirohov) v štýlovej reštaurácii.

Turisticko-informačné centrá

Snina – Turisticko informačná kancelária pri CK UNITUR Snina Strojárska 102

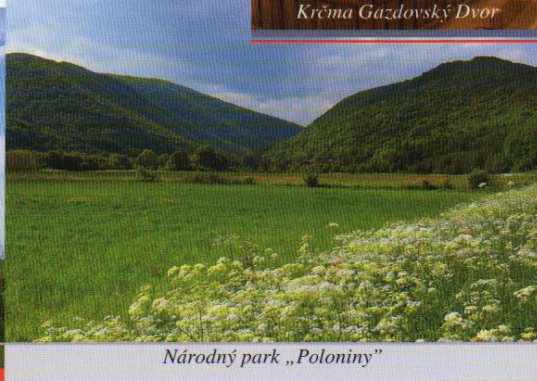
tel. (0) 57/768 57 35

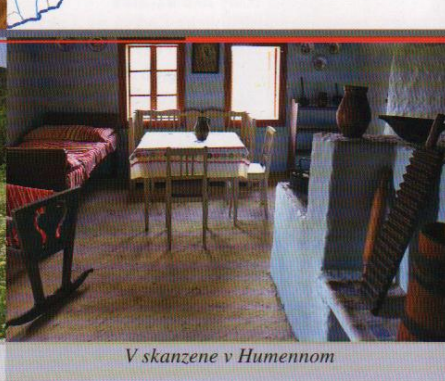
Krčma Gazdovský Dvor

Cerkva v Kalnej Roztoke

Národný park „Poloniny“

V skanzene v Humennom

Prešov Levoča a okolie

Brežany

Chrám iný ako ostatné

Gréckokatolícka Cerkva sv. Lukáša Evanjelistu v Brežanoch, postavená v rokoch 1726-1727 je od svojho začiatku netypickým bohostánkom. Hoci bola postavená ako cerkva, pripomína skôr kostol, čo je dôsledkom katolíckeho vplyvu v tejto oblasti. Zriedkavosťou je tiež stavebný materiál použitý stavbe cerkvy. Cerkva má trámovú konštrukciu zo zaoblených hranolov, medzi ktorými je biela výplň. Vo výsledku tento – na vrchu stojaci – tmavohnedý objekt s bielymi pásmi púta pozornosť už zďaleka.

V interiéri – o.i. vzácny ikonostas a polychrómia z roku 1733, so zobrazením Utrpenia Pána. V scéne Ukrižovania boli zvečnení fundátori cerkvy – richtár Teodor Dymitr s manželkou Mariannou, ktorí v ľudových krojoch kľacia pri kríži.

Viac ako 200 rokov slúžila cerkva gréckokatolíkom. Od konca II. svetovej vojny plní funkciu rímskokatolíckeho kostola.

Cerkva v Brežanoch je v súčasnosti jediná drevená svätyňa, ktorá sa zachovala v okolí Prešova.

Levoča

Najvyšší oltár na svete

V gotickom Kostole sv. Jakuba v Levoči, v jednom z najzáčnejších sakrálnych objektov na Slovensku, sa nachádza absolútne výnimočné dielo: veľký oltár z lipového dreva, ktorý vyplňa presbytérium od podlahy po samý strop.

Je to najvyšší drevený oltár na svete – meria 18,62 m. Vznikal v rokoch 1507-1517 v dielni geniálneho majstra Pavla z Levoče.

Na tomto diele pracovalo veľa remeselníkov. Autorom projektu bol Majster Pavol, ktorý tiež vytvoril hlavné sochy na oltári (každá z jedného kusu dreva): Madony s Dieťaťom (2,47 m), sv. Jakuba (2,32 m) a sv. Jána (2,30 m).

Málo chýbalo a táto neoceniteľná pamiatka by sa nedožila súčasnosti. Šťastnou náhodou prežil všetky nástrahy počas 450 rokov, ale bol takmer zničený lykožrútom. Zachránila ho konzervácia od základov v 50. rokoch XX. stor.

V Levoči na slávneho rezbára pamätajú. Oddávna sa tu usporadúva Medzinárodný kultúrny festival „Dni Majstra Pavla“, na ktorom sa prezentujú aj mladí rezbári.

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Farský Kostol sv. Mikuláša (pol. XIV. stor.) a **gréckokatolícka Katedrála sv. Jána Krstiteľa** (XVIII. stor.) v **Prešove**.

Múzeum vína v Prešove v 500-ročných pivniciach pod radnicou.

Banický skanzen v Solivare pri Prešove, známom bohatými ložiskami soli.

Mesto Levoča – perla Spiša, tiež nazývaná „spišský Norimberg“, zapísaná do Zoznamu UNESCO. K najcennejším pamiatkam okrem Kostola sv. Jakuba patria: stredoveká radnica z roku 1550, meštiacke kamenice na námestí, v nich slávny renesančný Thurzov dom a „Klietka hanby“ z XVI. stor. (miesto verejného trestania, napr. cudzoložník) a františkánske kláštory.

Spišský hrad blízko obce Spišské Podhradie – najväčší stredoveký obranný hradbový komplex v Strednej Európe. Spolu so Spišským Podhradím a Spišskou Kapitulou (cirkevné mestiečko nazývané „slovenský Vatikán“) s Katedrálou sv. Martina a Kostolom Duchu Svätého z roku 1285 v Žehre sú zapísané v Zozname UNESCO.

Opáľové bane pri Dubníku. V súčasnosti technická pamiatka. Tu bol nájdený najväčší opál na svete „dubnický Harlekýn“ (13 cm, 594 g).

Bazilika narodenia Panny Márie vo Vranove nad Topľou z roku 1580. Bohaté vybavenie interiéru, napr. rezby a rezbárske dekorácie z dielne J. Hartmanna.

Nádrž Veľká Domaša na Ondave – jedna z najteplejších a najobľúbenejších nádrží na Slovensku s bohatou ponukou vodných atrakcií.

Železničný viadukt pri meste Hanušovce – najdlhší most v tvare oblúka v Strednej Európe.

Ludové umenie

V okolí Prešova a Levoče pôsobí veľa sochárov a rezbárov. Medzi nimi sú napr. Tomáš Juhás z obce Vífaz a Jaroslav Bujňák z Brezovice, ktorí tvoria sakrálne rezby z lipového dreva, ale aj Jozef Bílek z Tichého Potoka, ktorý vyrába kolísky, či svietniky z jaseňa a buka, Bohuš Hajdúch z Torysy, medzi diela ktorého patria horalské bakule a kópie stredovekých pušiek z lípy a topoľa.

O tom, aké rôznorodé a originálne sú slovenské ľudové remeslá sa môžete najlepšie presvedčiť v obchodíkoch s pamiatkami. Týchto obchodov je viacero v celom kraji, rovnako v Prešove. Môžete tu kúpiť napr. ručne robené drevené taniere, soľničky, vázičky, hrnčeky, mažiare, vretená, ale tiež slávne slovenské fujaery. Tento slovenský národný hudobný nástroj, vyrábaný najčastejšie z bazového dreva, bol v roku 2005 zapísaný do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

Iný rozmer dreva

Väčšina firiem pôsobiacich v drevárskej oblasti v okolí Prešova a Levoče sú výrobcovia okien, dverí, parkiet a nábytku. Ale sú medzi nimi aj autori takých zvláštnych produktov, ako drevené kade na horúce kúpele. Osadené v exteriéri tvoria v zime rolu otvoreného „bazénu“. Vyrába ich firma Saibot z Prešova. Firma Grand Mont z Ulože (okres Levoča) poskytuje výbavu pre ihriská – drevené hojdačky, kolotoče, domčeky, hojdačné koníky na pružinách alebo lavičky.

Vybrané ubytovanie

Penzión* Tavel** Slovenská 19, Prešov

Hotel** Dukla** Nám. legionárov 2, Prešov

101 Penzión Hlavná 101, Prešov

Hotel Kaštieľ Fričovce Fričovce

Hotel** Stela** Námestie Majstra Pavla 55, Levoča

Regionálna kuchyňa a nielen to

Šarišská Chyža u Kľúčika Hlavná 67, Prešov

Slovenská kuchyňa v najlepšom vydaní.

Šariš Park v obci Veľký Šariš

V menu – napr. jedlá z regionálnej kuchyne, poľovnícke jedlá a špeciality z grilu. Vynikajúce jedlá z husí a kačky.

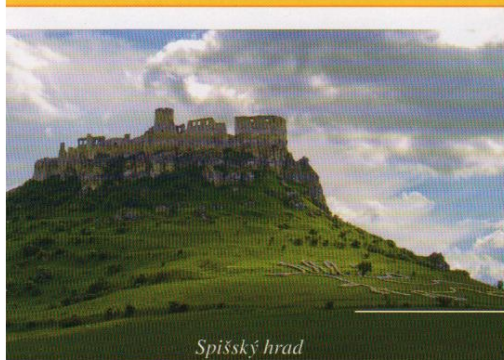
Turisticko-informačné centrá

Prešov – Mestské informačné centrum Prešov a CK CRUISER

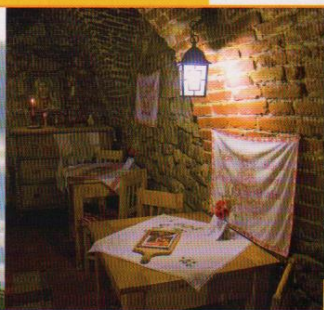
Hlavná 67, tel. (0) 51/773 11 13, (0) 51/324 88 88

Levoča – Informačná kancelária mesta Levoča

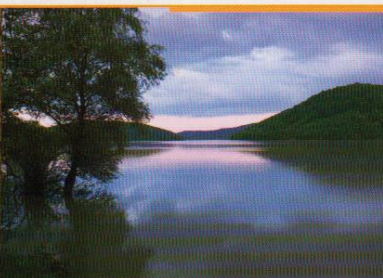
Námestie Majstra Pavla 58, tel. (0) 53/451 37 63

Spišský hrad

V reštaurácii Šarišská Chyža

Nádrž Veľká Domaša

V obchode so suvenírmi v Prešove

Poprad a okolie

Stará Ľubovňa

Ždiar

V goralskej obci

Na územie medzi Belianskymi Tatrami a Spišskou Magurou prišla v XVI. stor. skupina osadníkov (najmä z blízkeho regiónu Podhale), ktorí sa rozhodli usadiť práve tu. Tak vznikol Ždiar. Spolu s osadníkmi sa na Spiši objavili goralské tradície a zvyky, ktoré sa postupom času zmenili na podhalansko-spišský folklór, jediný svojho druhu. Jeho charakteristické črty sú viditeľné nielen v regionálnej ľudovej kultúre, ale aj v ľudovom staviteľstve.

V obci sa zachovali drevené domy pokryté šindľom, ktoré tvorili súčasť starých dvorov, s originálnym škárovaním modrej farby a so zaujímavými ornamentmi okolo okien.

Rovnako aj novšie objekty nadväzujú svojou architektúrou na tunajšie ľudové staviteľstvo, ako napr. Ždiarsky dom, v ktorom sa nachádza menšie etnografické múzeum. V inej štýlovej vile z dreva sa nachádza galéria umeleckého skla Jána Zoričáka, svetoznámeho umelca pochádzajúceho zo Ždiaru.

Dnes je Ždiar populárnou (najmä medzi lyžiarmi) turistickou obcou.

Kežmarok

Kostol z tisú a smreka

Evanjelický artikulárny Kostol sv. Trojice z r. 1717 v Kežmarku nevyzerá ako drevená stavba (kvôli vybieleným vonkajším stenám), napriek tomu, že ňou celý je. Bol postavený z dreva červeného smreka a tisú, bez použitia akýchkoľvek kovových prvkov. Kostol vznikol vďaka podpore protestantov z celej Európy. Pri jeho výstavbe, ktorá trvala necelé tri mesiace, pracovali dokonca švédski námorníci.

Interiér chrámu zdobia vzácne nástenné maľby, bohato vyrezávaný hlavný oltár (vyrobený J. Lerchom v rokoch 1718-1727), ambóna z r. 1717, ako aj organ s drevenými píšťalami z r. 1720 (dielo V. Čajkovského). Krstiteľnica (z r. 1690) pochádza zo skoršieho chrámu.

Artikulárny kostol je jedným z piatich tohto typu, ktoré sa na Slovensku zachovali. Tieto kostoly vznikli mocou tzv. artikúl (nariadení), vydaných cisárom Leopoldom I. v roku 1681, v časoch, keď nemali evanjelici právo slobodného vierovyznania.

Od r. 2008 sa kostol nachádza v Zozname svetového dedičstva UNESCO.

Pamiatkové drevené objekty

- 1 **Starý Smokovec** – najstaršia tatranská osada. Cenné historické objekty – o.i. vila „Flóra“ z 1. pol. XIX. stor. a drevený rímskokatolícky kostol z r. 1893.
- 2 **Ždiar** – drevená zástavba obce v goralskom štýle.
- 3 **Kežmarok** – evanjelický artikulárny Kostol sv. Trojice (1717).
- 4 **Hraničné** – rímskokatolícky Kostol Nepoškvrneného Počatia Panny Márie (r. 1785).
- 5 **Stará Lubovňa** – skanzen spišskej obce.

Iné pamiatky a turistické atrakcie

Vysoké Tatry – z turistického hľadiska najatraktívnejší región Slovenska so slávnymi lyžiarskymi strediskami (Tatranská Lomnica, Starý Smokovec, Lip-tovská Teplička). AquaCity Poprad (na báze geotermálnych prameňov) tvorí komplex bazénov, sauny, snežnej jaskyne a oveľa, oveľa viac.

Kostol sv. Egidia (XIII. stor.) a Podtatranské múzeum v Poprade.

Hrad v Starej Lubovni z konca XIV. stor. a Kostol sv. Mikuláša z roku 1280, so vzácnym barokovým interiérom.

Stredoveký historický vojenský tábor v Starej Lubovni. Strieľanie z kuše, luku, hod sekerou, spanie na drevených pričiach vo vojenských stanoch – to je len niekoľko z ponúkaných atrakcií.

Kaštiel Strážky v Spišskej Belej – perla renesančnej architektúry na Slovensku s parkom v anglickom štýle.

Hrad v Kežmarku – stredoveká rezidencia mnohých známych šľachtických rodov.

Červený kláštor – stredoveký karteziánsky kláštor s parkom (v súčasnosti chránený areál „Pieninské lípy“ so vzácnym porastom).

Splav Dunajca (z Červeného Kláštora) na drevených pltiach, v peknej scenérii Pieninského národného parku.

Expozícia kočiarov pri Matejovciach.

Ludové umenie

V Tatranskej galérii v Poprade má svoju expozíciu aj ľudové umenie Spiša. Prácu spišských autorov možno tiež vidieť v ich dielňach a v mnohých kostoloch Prešovského kraja a celého Slovenska.

V Kežmarku, v dielni Martina Barnáša, vznikajú napr. sochy svätcov, križové cesty, ale aj iné interiérové prvky kostolov (dvere, obradný nábytok), ktoré zdobia kostoly napr. v Humennom a Poprade. M. Barnáš píše tiež ikonostasy

(práce z jeho dielne sa nachádzajú v cerkvách v Humennom, Trnkove, či Sečovskej Polianke).

Naopak v Ateliéri Drevon-Art vo Svite neďaleko Popradu okrem drevorezieb s náboženskou a ľudovou tematikou vznikajú aj úžitkové výrobky: ozdobné lyžičky, misy, drevené podkovy, portréty-drevoryty vyrobené podľa fotografie a iné.

Pre rezbára amatéra Antona Budzáka bývajúceho v Poprade sú inšpiráciou Tatry a všetko s nimi spojené. V jeho tvorbe preto dominuje goralská symbolika.

Vybrané ubytovanie

Grand Hotel** Bellevue** Starý Smokovec, Vysoké Tatry

Hotel** Bachledka Strachan** Bachledova dolina 3, Ždiar

Grandhotel** Strand Vyšné Ružbachy** Vyšné Ružbachy 48

Hotel** AquaCity Mountain View** Športová 1397/1, Poprad

Penzió ** Zámoček Staré časy** Fraňa Kráľa 23, Poprad

Hotel** Club MUDr. Alexandra** 24, Kežmarok

Dunajec Village Červený Kláštor 12

Salaš Slavkov Tatranská 4, Veľký Slavkov

Chalupa „U rezbára“ Jezersko 45 (807 m n.m.)

Regionálna kuchyňa a nielen to

Salaš u Franka, Popradská 34, Stará Lubovňa

V originálnom salaši – o.i. jedlá z diviny, „múčne korýtko“, „steaková misa“.

Reštaurácia „Stará mama“, Tatranská Lomnica 121, Vysoké Tatry

Špeciality slovenskej kuchyne a bohatý výber mäsa, šalátov, syrov a výborných palacínok.

Salaš Slavkov, Tatranská 4, Veľký Slavkov

V štýlovej zariadenej reštaurácii – vynikajúca domáca kuchyňa.

Turisticko-informačné centrá

Poprad – Mestské informačné centrum

Štefánikova 99/72

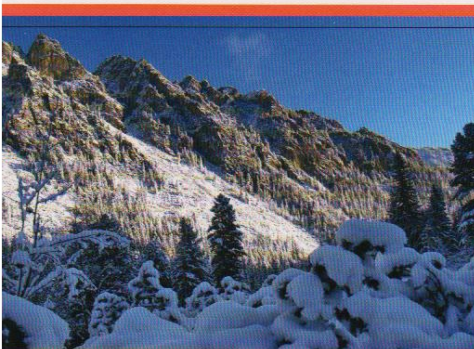
tel. (0) 52/772 17 00, 772 13 94

Stará Lubovňa – Informačné centrum

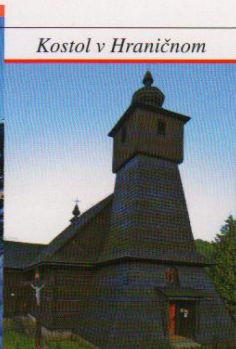
mesta Stará Lubovňa

Nám. sv. Mikuláša 21

tel. (0) 52/432 17 13

Vysoké Tatry

Kostol v Hraničnom

Skanzen v Starej Lubovni

Hrad v Starej Lubovni

Vydavateľ:

Reklamná agentúra Studio Kolor s.c., ul. Langiewiczza 18, 35-085 Rzeszów, Poľsko

Hlavný partner:

Podkarpatské vojvodstvo, al. Ľ. Cieplińskiego 4, 35-010 Rzeszów, Poľsko

tel. +48 17/747 66 19.21; e-mail: turystyka@podkarpackie.pl; www.wrota.podkarpackie.pl

Partner projektu:

Agentúra regionálneho rozvoja, MUDr. Pribulu 1, 089 01 Svidník, Slovensko

tel. +421/54 788 13 92, e-mail: rrask@vl.sk, www.rrasvidnik.sk

Vydavateľstvo je spolufinancované v rámci projektu „Cezhraničný turistický produkt – Zakliate v dreve“ z prostriedkov

Európskeho fondu regionálneho rozvoja a zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Karpatského euroregionu

v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika – Slovenská republika 2007-2013.

Fotografie: Sławomir Bartóg, Ryszard Chrobak, Witold Friedl, Barbara Gawel, Urszula Krymska, Roman Lyko,

Paweł Starzak, Múzeum pohraničia v Lubaczove, Archív úradu maršálka Podkarpatského vojvodstva

Text: Studio Kolor

Korektúra: Jerzy Drupka, Miron Mikita

Preklad: Prekladateľská agentúra „Interpreter“

Grafický projekt a príprava tlače: Studio Kolor

Rzeszów 2010

ISBN 978-83-915139-7-2